

[Indenrigsministeren.]

nemlig at undgå de mindre heldige virkninger, en revision af ordningerne vil kunne have på forløbet af de forhandlinger og undersøgelser, der stadig finder sted i Hovedstadskommunernes Samråd angående løsningen af en række organisatoriske og økonomiske problemer inden for hovedstadsområdet, ligesom det vel også må antages, at overvejelserne om byrdefordelingen samt de stedfindende ændringer i kommunestrukturen vil kunne få betydning for udformningen af den eventuelle fremtidige udligning mellem visse kommune-grupper.

Under hensyn til de nævnte uafklarede forhold har jeg ment at burde foreslå revisionen af denne lovgivning udskudt i yderligere 2 år.

Med disse ord skal jeg anbefale lovforslaget til det høje tings velvillige behandling.

Den eneste sag på dagsordenen var:

Forhandling om statsministerens redegørelse ved folketingsårets åbning.

(Redegørelsen (nr. I) findes i tidenden sp. 3).

Peter Nielsen: Ved denne folketings-samlings åbning blev der henstillet til medlemmerne at møde i mørkt tøj, forhåbentlig for derved at medvirke til åbningens festlige karakter og ikke for at markere, at denne samling ville blive en begravelsessamling. Der er jo udtalt ønske om dette, og nogle har udtalt, at det var bedst, om statsministerens redegørelse blev efterfulgt af en opløsning af folketinget og valg blev udskrevet omgående. Den tale har vi hørt omtrent hvert år, også umiddelbart efter at valget i 1964 var overstået, ved samlingens begyndelse i 1965 og for at holde traditionerne ved lige altså også i år; en såkaldt fremsynet har endog kunnet fastsætte valgdagen til 1. november, fordi det denne dag er skiftedag. Nu hænder det jo ved skiftedag, at man beholder sit gode, veltjente mandskab alligevel, det er hændt før trods al spådom samt håb og fortrøstning fra anden side.

Vi er fra socialdemokratiets side ikke nervøse for et valg, men det er vistnok en for spinkel grund til at lave valg i utide,

at der er nogle andre, der gerne vil være ministre. Vi kan jo ikke konkret få at vide, om man vil ændre Danmarks politik og hvordan; det gælder ikke mindst på det skattepolitiske område. Man er begyndt at lugte kristenblod efter begivenhederne i Norge og Sverige. Bevares vel, i de fleste europæiske lande ligger magtfordelingen ret knivskarpt, og der skal ikke meget til at flytte et flertal, men tale om skred eller lignende tror jeg er en for optimistisk bedømmelse fra visse dele af oppositionen. Der er intet til hinder for, at folketinget nu kan begynde sit normale arbejde og fortsat med en socialdemokratisk regering.

Man kan ganske vist lide at fremstille det således, at der her i Danmark er tale om to stærkt adskilte politiske blokke, men tilværelsen også på det politiske plan er nu betydelig mere nuanceret. Bevares, der er to blokke i dansk politik, socialdemokratiet og VKU, men ingen af de blokke har chancer for at få absolut flertal i folketinget ved et valg, så magtfordelingen ville næppe kunne ændres væsentligt. Vi kan forveksle håb, tro og politiske realiteter, men uanset valg eller ej skal vi til at have samarbejdet i gang, og det kan lige så godt begynde nu. Vil alle ikke være med, er der alligevel muligheder i denne samling for at skabe et anseligt flertal for både det ene og det andet. Regeringen står ikke i nogen nødsituation. Danmark er velstyret, selv om vi endnu har mange problemer at løse. De skal ikke løses til glæde og opmuntring for regeringen og socialdemokratiet, men simpelt hen til gavn for hele befolkningen, for lammes lovgivningsarbejdet herinde, er det den, det går ud over.

Der vil komme situationer, hvor man vel vil stille sig skarpt over for hinanden her i folketinget, men det må dog huskes, at der er meget, hvorom vi heldigvis er enige, og det kan ikke tjene noget formål at skabe en kunstig uenighed. Vi er jo alle her i Danmark enige om vort forhold til andre nationer; vi vil leve i fred og fordragelighed med alle andre — hvad skulle vi dog ellers? Vi kan have sympati for meget i den store verden, vi kan også have det modsatte, navnlig når det er noget vi finder strider mod dansk mentalitet. Selvfølgelig må alt dette i Sydafrika og Rhodesia gøre det. Krigen i Vietnam er ikke en anstændig

[Peter Nielsen.]

måde at løse uoverensstemmelser på — for at sige det mildt. Det kan krig aldrig være. Der er enighed om her i Danmark, at den eneste anstændige måde er at få alle parterne til forhandlingsbordet og få disse tvistigheder bilagt på fredelig vis. Det må være Danmarks opgave at medvirke hertil, selv om vor evne vel ikke rækker langt. I mellemtiden at opkaste os til dommere i denne strid kan ikke tjene noget formål; vi kan tværtimod svække den indflydelse, vi forhåbentlig på rette tidspunkt er i stand til at udøve for at få de stridende parter til forhandlingsbordet. Vor udenrigspolitik på dette som på andre områder har stort flertal her i tinget og, jeg tror, jeg tør sige, også hos den overvejende del af befolkningen.

Det tjener heller ikke noget formål at prøve at skabe et kunstigt skel i markedspolitikken. Den er, som folketinget har vedtaget den, og kan kun ændres af folketinget. Den er vedtaget her i folketinget, sidst den 28. oktober 1964 med 143 stemmer for, medens 9 undlod at stemme; så der er altså og er vel fortsat en bred enighed. Så indtil andet vedtages, er Danmarks stilling klar nok. Den består i, at folketinget opfordrer regeringen til nøje at følge udviklingen og have sin opmærksomhed henvendt på at finde nye veje, som kan føre til virkeliggørelse af målsætningen for Danmarks markedspolitik: et omfattende europæisk fællesskab.

Forholdene er handelspolitisk meget spegede her i Europa. Jeg er overbevist om, at regeringen meget nøje vil følge situationen, og er der muligheder for folketinget til at aktionere på et givet tidspunkt, vil regeringen selvfølgelig overbringe folketinget de muligheder, der eventuelt vil være, og det må så være folketingets opgave at sætte plusser og minusser sammen og se, om et sådant regnestykke er til Danmarks fordel, til hele befolkningens fordel under ét. Selvfølgelig må det veje tungt til, når et stort erhverv er hårdt ramt under de nuværende tilstande. Men en eventuel beslutning må til sin tid træffes under hensyn til det fælles danske tarv.

Socialdemokratiet går fordomsfrit ind til disse forhandlinger og debatter. Vi skal nok til at tænke i helt nye baner her i Danmark,

hvad angår vort samarbejde med andre nationer, men alt dette skal jo ikke ske forhastet eller overilet, men man kan sige, at desværre får vi nok rigelig tid til at tænke os om. Målet for os må selvfølgelig være, at de to handelsområder smeltes helt sammen uden derfor at danne en blok imod den øvrige verden. Foreløbig må vi være yderst agtpågivende og se, hvilke muligheder der melder sig, idet vort mål vel nok skal tages i flere etaper. I mellemtiden vil det vel være på sin plads med en egentlig markedsdebat her i tinget og at vi i øvrigt gør os rede til det øgede samvirke med andre nationer, under hvilken form det end måtte komme. Men jeg skal senere sige nogle enkelte ord om bl. a. kildeskatten.

På andre områder inden for det indenrigspolitiske er der heller ikke grund til at skabe kunstig uenighed. Vi er alle klar over, at det nu er et velstandssamfund, vi skal lovgive for, og det betyder, at vi har råd til også fortsat at virke for, at dette tillige bliver et velfærdssamfund. Der er sket en glædelig social udvikling her i Danmark i de seneste år. Men der er stadig væk mange problemer tilbage. Vi har mange medborgere, som ikke har det godt. Der er stadig væk en restfattigdom tilbage. Det glæder mig derfor, at det sociale afsnit i såvel den mundtlige som den skriftlige redegørelse af statsministeren har en væsentlig plads. Der er grund til særlig at glæde sig over, at der vel nu kan skabes bred politisk enighed om, at arbejdsløse skal have en anstændig tilværelse. I vinter havde vi tusindvis af familier i Nord- og Vestjylland, der måtte leve af en ugentlig understøttelse på 126 kr. plus lidt børne- og huslejetilskud. Det kan vi fortsat ikke være bekendt. Danmark er rigt nok til, at alle kan have en anstændig tilværelse.

Det er godt at få slået det princip fast, at alle her i landet må have krav på arbejde, og kan man ikke opfylde dette krav, må vedkommende have ret til en rimelig erstatning og ikke såkaldt understøttelse; men det bedste er selvfølgelig, at der kan skabes varig beskæftigelse til alle, uanset hvor i landet de bor.

Det er derfor godt, at der nu bebudes en forbedring af egnsudviklingsloven. Jeg håber, at vi ved forhandling kan opnå bred enighed herom. Dette problem må

[Peter Nielsen.]

ikke fortsat være en politisk katebald. Det er en sag, der må angå os alle. Vi har i efterkrigstiden haft vel den største folkeflytning i Danmarks historie. Det har skabt mange sociale og ikke mindst boligmæssige problemer, og hvis vi ikke fortsat skal stræbe efter blot at klumpe os sammen, men efter at komme til at bo og virke harmonisk over hele landet, må der efterhånden en stærkere planlægning til.

I den forbindelse må der også gøres opmærksom på, at de såkaldte faciliteter, som samfundet i stigende grad må skaffe befolkningen, bliver lagt dér, hvor befolkningen bor. Vi må have en stærkere spredning af statsinstitutioner; vi må tage dette i betragtning, når der skal bygges nye læreanstalter, hospitaler, kulturinstitutioner m. v. Det er jo også en betingelse for, at ny industri kan blomstre harmonisk op og give beskæftigelse. Fortsat har vi også den folkeflytning af unge, der søger uddannelse; de må forlade deres hjem og ofte leve under dårlige forhold, bo i kældre og usunde kamre. Det var bedre for de unge — og også billigere for samfundet — om de kunne blive i deres hjem og samtidig få den ønskede uddannelse. Vi kan heller ikke være bekendt f. eks. at slæbe syge mennesker fra den ene ende af landet til den anden. Sygehusene må være spredt harmonisk over hele landet. Striden om, hvor de forskellige samfundsfaciliteter skal placeres, står jo også inden for de forskellige folketingsgrupper, det er vel ofte mere et lokalt end et partipolitisk anliggende. Jeg taler ikke i dag alene på egne vegne, så jeg skal ikke henvise til, hvor såkaldte underudviklede områder findes, men blot bemærke, at det eneste rimelige grundlag for, hvor sådanne samfundsinstitutioner skal placeres, må være det såkaldte befolkningsunderlag.

Men der er god grund til først og fremmest at være glad for, at der er bred politisk enighed om, at samfundsfunktionerne må udbygges i takt med det moderne samfund,

vi lever i. Det gælder på både det undervisningsmæssige, det sundhedsmæssige og det sociale område. Vi har i enighed i de senere år kunnet bevilge de fornødne midler hertil.

Der er tillige almindelig forståelse for, at det stærkt producerende samfund også må have et krav på at blive betjent af det moderne samfundsmaskineri. Det gælder i hele trafikspørgsmålet, nye veje, broer, kraftværker o. s. v., ligesom uddannelsesvæsenets udbygning må være en investering i den kommende produktion.

Der bliver altså i de kommende år tale om betydelige samfundsmæssige investeringer, som jo i det væsentlige skal finansieres over skatterne. Det kan være fristende til tider at bremse sådanne investeringer for ikke at gøre skattebyrden for stor. Det er klart, at investeringerne også må ske i takt med befolkningens bæreevne, men der er måske grund til at advare mod en vis form for såkaldt besparelse.

Ved flere af de forlig, der har været i de senere år, har der været krævet besparelser på statsbudgettet. Det kan selvsagt ikke ske på driftsbudgettet, så det har altid været statens anlægsudgifter, der har måttet holde for. Jeg tror, at dette i de fleste tilfælde har været skatteyderne en dyr spøg. Jeg skal indrømme, der kan være anlægsudgifter, som uden skade har kunnet vente, men det har i de fleste tilfælde betydet, at man for længe har måttet arbejde med for dårlige ting. Jeg har bl. a. set dårlige sygehuse med meget trange forhold; det er synd for patienterne, det er synd for de mennesker, der skal virke under så dårlige forhold, men det er også en dyr historie for skatteyderne, idet man ofte fordyrer driftsudgifter til såvel personale, der må arbejde ineffektivt, som til materiel, man ikke kan give den rette anvendelse, til reparationer og meget andet. Hvis en privat erhvervsdrivende ikke foretager de fornødne investeringer, bliver det en dyr historie for ham i det lange løb. Det gælder også for staten og kommunerne.

[Peter Nielsen.]

Det er derfor godt, at vi nu får den 3-årige investeringsplan. Det vil bl. a. lette oversigten over, hvad udskydelser vil koste, men også over hvad der måske uden skade kan finde sted; vi kommer mere væk fra tilfældighedernes præg.

Når der tales om besparelser, er det vel først og fremmest administrationen, man tænker på. Nu er det nok begrænset, hvad Slotsholmsgade koster i drift, selv om den har talrige annekser spredt rundt i byen. Vi har dog på mange måder et for gammelt administrationssystem, der vel ikke alene er for dyrt i drift, men også arbejder for langsomt til skade for de borgere, der er afhængige af denne administrations afgørelser. Der må kunne rationaliseres og moderniseres, ikke mindst gennem en decentralisering, der vil kunne forenkle meget. Det skal ikke være sagt som anke over for dem, der i dag forestår denne administration; det er systemet, der er forældet. Vi er derfor mange, der i spændt forventning ser hen til, hvad kløgtige mennesker på det område nu vil fremkomme med.

Sidste folketingsår drøftede vi inflationen, og det er selvsagt det afgørende problem, som vi stadig må have under den skarpe kontrol, selv om man i den senere tid vel har kunnet mærke en bedring. Vi lever i et frit liberalistisk samfund, og det er derfor begrænset, hvor stærkt en regering og et folketing kan gribe ind. Det kan væsentligst ske ved at opkræve mere i skatter, end der direkte er brug for, og ved at bremse investeringer gennem kreditstramning. Begge dele er ubehagelige, og dele af oppositionen har da ofte holdt sig tilbage fra medansvar. Vi har ofte med få stemmers flertal måttet vedtage den slags ting, men havde vi ladet være, hvordan havde det så set ud med inflationen i dag?

Ingen kan være interesseret i en fortsat inflation, og værst går det ud over lønmodtagerne og over dem, der ikke ejer faste værdier, så socialdemokratiet vil fortsat yde sin medvirken til at holde prisniveauet så stabilt som muligt. Der er i dag en voksende harme og irritation over, at når der tales inflation, er det altid ensidigt lønmodtagerne, der skal have skylden. De fleste af dem lever dog ikke i overflod; de får vel kun deres beskedne andel af

nationalproduktet. Den kunstige oppustning af realværdierne, navnlig jorden, vi har været vidne til i efterkrigsårene, må først og fremmest med i billedet. Her må der sættes ind, hvis inflationen virkelig effektivt skal bekæmpes, men vil man være med til dette?

Vi fik i sidste samling et boligforlig, der lovmæssigt må færdiggøres nu i denne samling. Der er sagt mange hårde ord om dette forlig, før man har set dets egentlige virkninger. Det er som sagt et forlig. Skulle socialdemokratiet have lavet disse love alene, var de jo nok blevet noget anderledes; men vi vedstår os dette forlig, selvfølgelig. Formålet med det for vort vedkommende er først og fremmest at sikre nyt boligbyggeri til huslejer, som folk med almindelige indtægter kan betale. Det er det, der danner grundlag for det, således som det fremgår af statsministerens redegørelse, og mon dette dog ikke er det væsentlige, når man taler boligpolitik?

Jeg har hidtil kun talt om alt det, der er bred enighed om i folketinget. Det er trods alt mange væsentlige ting. Folkestyret har fungeret og kan det vedvarende. Regeringen har kunnet samarbejde med folketinget, og der har været regeret her i landet. Vi har stadig væk mange store problemer at skulle løse, men vi har grundlaget herfor; det går ikke så dårligt, som nogle prøver at give det udseende af.

Venstres Pressebureau har således udsendt en artikel om, hvor galt det står til i Danmark, og som bl. a. er offentliggjort med overskriften: Skriften på væggen. Man meddeler, at valutaisituationen er yderligere forværret. Må jeg lige citere lidt af denne artikel, der bl. a. i tirsdags var aftrykt i Fyns Tidende. Man skriver bl. a.:

„Nationalbankens valutabalace for september, der offentliggøres i nær fremtid — dog muligvis først efter statsminister Krags „trontale“ i dag — vil afsløre nye store fald i den danske valutaisituation, mener man i informerede erhvervs kredse. I de samme kredse ser man meget dystert på udviklingen, og der gør sig en stigende ængstelse gældende for den nærmeste tids økonomiske udvikling.“

Ja, det er jo altid godt for pressefolk at være forud for deres tid, men man kan jo også komme for hurtigt af sted, så kommen-

[Peter Nielsen.]

tarer skulle vel egentlig være overflødige. Lad os nu alle hellere glæde os over, at der er fremgang, og at det ikke gik så galt, som Venstres Pressebureau prædikede.

Men selv om der er bred enighed om statens udgiftspolitik, er det straks værre, når regningen skal betales. Det er udtalt af oppositionen, at man nok skal vedstå sig sit ansvar; de udgifter, man har stemt for — og det er jo så godt som dem alle — tager man ansvaret for at skaffe dækning til. Man vil vel ikke i denne samling foreslå nedskæringer af de egentlig betydende poster, så de samme penge skal jo ind, og ingen kan opfinde et skattesystem, der giver staten de samme penge, men hvor den samlede skattebyrde, såvel personskatter som vareafgifter, kan lettes. Der tales da også fra alle partier nu blot om skatteomlægning og ikke skattenedsættelse.

Selvfølgelig kan naturen gå over optugtelsen, og der har også været enkelte røster om mulighederne ved den kommende udskrivningslov. Venstres Pressebureau har jo taget sorgerne på forskud, men det er heller ikke godt at tage glæderne på forskud; så bliver man nemt skuffet. Det er vist for tidligt at stille noget sådant i udsigt. Det hele må jo foregå på normal måde. Der må på finansloven budgetteres, hvor meget der skal ind i statsskatter; man må så skønne over den indtægtsmasse, der er til beskatning, og ud fra dette må det kommende års skatteskala udarbejdes. Før dette er sket, kan ingen danne sig nogen mening om, hvilke ændringer der kan laves. Socialdemokratiet ønsker ikke, at der skal opkræves unødvendige skatter, men på forhånd at stille noget i udsigt tør vi ikke.

Det er måske muligt for næste år igen at komme med en skatteskala med helt andre lave procenter. Vor nuværende skatteskalas høje procenter skyldes jo først og fremmest skattefradragretten. Vi har hidtil ingen vegne kunnet komme i dette spørgsmål; der har ikke tidligere været flertal for en ophævelse. Folk har levet i den falske illusion, at alt dette var en beskyttelse, og at ordningen nedsatte skattebyrden, men de er vel efterhånden klar over, at det er en narresut, man stikker skatteyderne ud. Skattefradragretten er skyld i blandt andet

den meget høje marginalbeskatning og den klumpede skattebyrde.

Ved kildeskatteforslaget, der kom i juni sidste år, kunne de værste ulemper fjernes selv med den såkaldt indbyggede fradragret, således at skattefradragretten blev reduceret til en teknisk blindtarm. Den kan vi dog hurtigt fjerne; man skal ikke forgæves vente på vort medarbejderskab, vi har altid haft dette på vort program. Foreløbig må vi imidlertid afvente forhandlingerne, og indtil da må forslaget om kildeskat fremsættes med den indbyggede fradragret for ikke at forsinke noget; men den kan altså hurtigt og smertefrit fjernes.

I øvrigt mangler vi ikke forslag til skatte-reform eller til en omlægning af vore skatter. Foruden regeringens oplæg har vi jo 5 andre, og der er bebudet et sjette en af dagene. De skitser, der er kommet fra de øvrige partier, er alle såkaldte råskitser. Dette være ikke sagt i nogen nedsættende betydning, det kan vel ikke være anderledes, men vi kunne dog godt have tænkt os noget mere fyldige oplysninger, således at virkningerne kunne overses. Hvor stor en momsprocent vil venstre have? Det har dog sin betydning. Det kan jeg ikke finde ud af, men det vil vel ingen bebrejde mig.

De konservative vil overflytte skatte-trykket fra statsskat til kommuneskat. Nu er alle skatteydere jo også kommuneskatteydere, men det vil selvfølgelig give en ændret byrdefordeling til skade for skatteyderne i de mere fattige kommuner. Dette vil man delvis afbøde med et såkaldt bloktilskud, men hvor meget drejer det sig om? Jeg skal selvfølgelig ikke have det at vide i kroner og øre, men vil man op på en snes millioner, eller er der tale om milliardbeløb? Det skal der til for at skabe en virkelig udligning. Disse beløb skal udskrives i statsskatter, for at man kan lempe de kommuneskatter, man har sat i vejret for at lempe statsskatterne. Det må give en ny og øget administration, så det forslår noget, og skal vi så foruden have den såkaldte frivillige kildeskat og køre med 2 skatte-systemer, er det vist yderst begrænset, hvad der bliver tilbage af en forenklet skattereform. Det er egentlig ikke mærkeligt, at venstre ikke har villet være med til at lave et sådant fælles skatteprogram.

[Peter Nielsen.]

Det er klart, at alle de tanker og ideer, der nu er fremme, må indgå i de kommende forhandlinger, og under disse kan vi måske få det hele konkretiseret noget mere og få beregnet, hvilken virkning det vil have.

Men vi må samtidig have vished for, at alt dette vil løse vore skatteproblemer og ikke blot er systemer, hvorved man flytter lidt rundt på det hele og så flytter noget af det tilbage igen. Meningen med en skatte-reform må være, at vi kommer over på det egentlige evneprincip, at ingen her i landet beskattes over evne, og at ingen kan smyge dele af sin skattebyrde af sig, men må betale sin retfærdige andel efter den evne, han har — altså ikke evne til at vælte skattebyrden over på andre. Vi må have denne samtidig-hedsskat, hvor man betaler jævnt efter sin indkomst året igennem. Man betaler den reelle procent, betaler altså den såkaldte ligevægtsskat og skal ikke derudover i tilfælde af merindtægt låne staten lige så mange penge et par år frem i tiden.

Vi er vel nu over den tid, hvor man blot kunne affærdige kildeskatten med, at det kun er en anden form at opkræve skatterne på. Der er en voksende forståelse i befolkningen for, at kildeskatten er det retfærdige skattesystem. Har man noget alternativ hertil, der så effektivt kan løse de uretfærdigheder, der er i vort nuværende system? Der er intet alternativ i de skitser, jeg hidtil har set. Det bliver sikkert også umuligt at skaffe et. Så skulle vi ene af alle lande kunne finde en helt ny, splinterny form, der samtidig ikke måtte diskriminere os, når vi skulle i nøjere kontakt med disse lande. De har alle kildeskatt, omend i forskellige former; men princippet med samtidighed og evne er ens for formerne i de forskellige lande. Vi må have en skatte-reform, der passer på vort samfund i dets rivende udvikling, det samfund, der samtidig skal i nærmere kontakt med andre lande. Kildeskatten er den form. Den kan udarbejdes på mange måder; vi kan også forhandle om måden.

Vi kommer sidst her i Danmark med kildeskatten. Det er kedeligt, at den danske befolkning i modsætning til andre landes skatteydere har skullet leve så længe under vort besynderlige system, men dette at komme sidst har jo så den fordel, at vi kan

lære af andre landes erfaringer. Der er mange erfaringer, men intet om, at noget land vil bort fra kildeskatten. Man vil udbygge den yderligere og gøre den så definitiv som muligt og endvidere udbygge samtidighedsprincippet.

Finansministeren kommer nu med forslaget for tredje gang med visse tekniske forbedringer. Kan vi finde på flere i et udvalgt, ikke mindst med hensyn til at fjerne den indbyggede skattefradragsret, er vi vilige til disse forhandlinger; men ved sådanne ændringer må selvfølgelig evneprincippet, samtidigheden og den reelle skatte-svarelse ikke berøres. Vi er naturligvis vilige til at forhandle andre spørgsmål f. eks. om fordeling mellem indirekte og direkte skatter, men vi kan ikke se, at vi kan få en virkelig skattereform uden kildeskatten. Vi går fordomsfrit ind til disse forhandlinger, vi modtager ingen håndfæstninger, vi forlanger heller ikke, at andre skal give os en sådan; men vi tror ikke på en skatte-reform uden kildeskatt, så må det briste eller bære.

I alle de øvrige spørgsmål, der er nævnt i åbningstalen, er vi også parat til forhandlinger. Socialdemokratiet er i arbejdstøjet, og vi håber på en god og frugtbar samling til gavn og glæde for hele befolkningen.

Poul Hartling: I fjor stillede jeg forslag om, at man afskaffede folketingets læseferie, og det er vel rimeligt, at jeg begynder med at erklære mig tilfreds med, at man har fulgt forslaget, og at vi altså i år straks går til arbejdet. Det må være rigtigt, at folketinget udnytter tiden; erfaringen viser jo, at vi har rigeligt brug for den. Når vi kommer til slutningen af folketingssamlingen, er der i hvert fald aldrig for megen tid.

Mange og store problemer ligger foran os. Mange opgaver skal løses eller bør løses i denne samling, og blandt dem vil jeg især fremhæve tre opgaver, som ligger lige for hånden, og som det må være rigtigt at folketinget tager fat på.

Den første opgave er at bekæmpe inflationen. Jeg griber tilbage til afslutningsdebatten den 2. juni, lige før folketinget tog på sommerferie. Ved den lejlighed foreslog jeg en dagsorden, hvori det blev fastslået, at regeringen skal gennemføre de nødven-

[Paul Hartling.]

dige foranstaltninger til bekæmpelse af den indenlandsk skabte inflation og herunder fremlægge et skøn over de samfundsøkonomiske muligheder for indkomstudviklingen og fremlægge et 3-årigt budget for statens anlægs- og driftsudgifter. Den foreslåede dagsorden blev vedtaget, og nu er altså øjeblikket kommet, hvor regeringen skal opfylde den pligt, som folketinget har lagt på den.

Det har efter mine begreber vist sig at være en såre nødvendig dagsorden. Inflationen er stadig væk et meget stort problem i dette land, og i den øjeblikkelige økonomiske situation er det meget vigtigt, at vi fører en ansvarsbevidst politik, at vi går varsomt frem, og at vi ikke ødelægger de muligheder, vi har.

Venstre tog i sin tid initiativet til, at der blev nedsat et udvalg, der skulle undersøge de kilder, hvorfra inflationen her i landet særlig kom. En af de konklusioner, som udvalgets resultater må lede til, er, at vi de seneste år har slidt meget hårdt på det forspring i konkurrenceevne, som den såkaldte medvind udefra havde givet os. Det var medvinden udefra, der for nogle år siden løftede dansk økonomi ud af den traditionelle klemme mellem beskæftigelsesvanskeligheder og valutavanskeligheder. Dansk produktion, danske erhverv, fik et forspring i konkurrenceevne, som dygtigt blev omsat i den velstandsfremgang, vi alle i de senere år har nydt godt af. Det var, som også udvalget påpeger, med et ganske betragteligt forspring i konkurrenceevne, vi gik ind i 60ernes første år.

Når vi i dag må se i øjnene, at dette forspring i løbet af de seneste år er slidt op, er årsagerne at finde i indenlandske faktorer, i at vi har tilladt os en så stærk inflation og omkostningsstigning her i landet. Nu står vi uden et forspring at tære på på et tidspunkt, hvor forholdene både udefra og indefra havde gjort en sådan sikkerhedsmargin meget ønskelig.

Udefra er det markedsproblemet, som jeg skal komme tilbage til, og det er tendenserne til stramning af aktivitet og konkurrence på nogle af dansk eksports hovedmarkeder; indadtil står vi over for betydningsfulde indkomstpolitiske beslutninger.

Den svækkede stigningstakt, som det jo

hedder, for dansk eksport er vel allerede et udtryk for, at vort konkurrencemæssige forspring er slidt op. Det er ikke uden grund, at man inden for mange erhverv møder en voksende usikkerhed over for den videre konjunkturudvikling. Med rette hæfter alle de tre organer, det økonomiske råds formandskab, Nationalbanken og det økonomiske sekretariat, som regeringen har rådspurgt om mulighederne for den kommende tids indkomstudvikling, sig stærkt og med megen alvor ved den aftagende eksportstigning. Selv om man ikke skal hæfte sig alt for stærkt ved eksporttal for den enkelte måned, så må det dog give anledning til eftertanke, at Danmarks samlede eksport måned for måned siden april har været direkte faldende. Denne nedgang har ikke først og fremmest ramt landbrugseksporten, men nok så meget industrieksporten.

I denne situation må det være noget vigtigt, at man prøver at bekæmpe den særlig danske, indenlandsk skabte inflation. Vi har i de senere år set en række af inflationens urimelige virkninger. Den rammer dem, der skal spare op, den rammer dem, der skal leve af en fast indkomst, og den tager dybt i lønningsposen hos den almindelige lønmodtager, ja, det økonomiske råd understreger, at inflationen i særlig grad går ud over lønmodtagerne. Den svækker også den reelle fremgang i samfundet, og den fører undertiden hensyn ind i erhvervenes dispositioner, som ingen i længden kan være tjent med.

Vi har lykkeligvis hidtil kunnet holde inflationens trussel imod beskæftigelsen på afstand, fordi vi har haft et forspring at tære på. Det har vi ikke længere, tværtimod betyder den inflationsskabte høje rente øgede vanskeligheder for tilpasninger og investeringer i erhvervene. For mere end et år siden gennemførtes den såkaldte kreditrationering, hvis udtrykkelige formål var at bane vejen for en lavere rente. I dag har vi både kreditrationeringen og den høje rente.

Hvad kan man gøre over for denne inflation? En af de ting, som man kan pege på, hænger sammen med bevægeligheden i samfundet. Fagligt, erhvervsmæssigt, geografisk betyder det noget vigtigt, at man kan omstille sig, at der er bevægelighed. Vi har fra venstres side været med til at stille

[Poul Hartling.]

forslag om disse problemer; vi har ikke mødt megen lydhørhed hos regeringen, men vi kommer igen med forslagene, for man kommer ikke uden om, at det er problemer, der skal løses.

Men naturligvis må også statens udgiftspolitik spille en stor rolle, når vi drøfter inflationens problemer. I fjor i åbningstaledebatten pegede jeg meget indtrængende på, hvor vigtigt det var, at vi fik en bedre offentlig budgetlægning, og at man meget nøje overvejede statsudgifterne og især havde opmærksomheden henvendt på, at der ikke fra statens udgiftspolitik fremgik et pres på efterspørgslen, som også kunne være med til at fremkalde uønskede og hjemmelavede prisstigninger. Året igennem talte vi om disse 3-årige budgetter, og i dagsordenen, som jeg nævnte før, blev det fastslået, at regeringen straks ved folketingssamlingens begyndelse skulle fremlægge et 3-årigt budget for statens anlægs- og driftsudgifter. Nu skulle det altså endelig komme; det er der ganske vist ikke ved samlingens begyndelse, men det er jo lovet i statsministerens åbningstale. Vigtigt er det naturligvis, at vi ikke blot får budgettet fremlagt, men at vi så også har opmærksomheden henvendt på, at ikke bare den enkelte, men også det offentlige må vise mådehold og ikke sætte mere i gang, end der er penge og arbejdskraft til, sådan at der ikke derfra gives næring til inflationen.

En anden side af sagen er indkomspolitikken. I 1966 er de samlede indkomster her i landet vel henvendt halv snes procent højere end sidste år, og for disse flere penge har man kunnet købe for ca. 2 pct. flere varer og andre goder. Resten, det vil altså sige ca. tre fjerdedele af indkomststigningen, er spist op af højere priser og højere skatter, uden at nogen har haft andet end besvær af det. Det må vel efterhånden gå op for os alle sammen, for alle grupper i befolkningen, at en indkomststigning ud over produktionsudviklingen ikke er til gavn for nogen. Det må derfor være rigtigt, at man fra regeringen gør det ganske klart, hvad der er mulighed for. Det er det, som dagsordenen fra i sommer pålægger regeringen.

Dagsordenens ord er klare nok. Det materiale, som de økonomisk sagkyndige har sendt regeringen, giver en sober og klar

besked. Må jeg forstå statsministerens knap så klare ord sådan, at regeringen stiller al sin autoritet bag ved den lønramme, som det økonomiske råds formandskab har peget på som den forsvarlige, og at, hvis der sker en indkomstudvikling ud over, hvad der er plads til, så vil regeringen være parat til at tage konsekvensen.

Dette må være den ansvarlige økonomiske politik, som, når alt kommer til alt, først og fremmest må føres af hensyn til beskæftigelsen. En fortsat inflationspolitik kan som sin værste onde frugt bringe beskæftigelsen i fare. Vi har fra venstres side igen og igen understreget vigtigheden af at føre en antiinflationspolitik. Vi mener, at den nu er så påkrævet som nogen sinde. Spørgsmålet er, om regeringen er i stand til at lede samarbejdet på dette centrale område.

Det andet vigtige spørgsmål, som trænger sig på, er markedspolitikken. Den principielle beslutning om at søge ind i fællesmarkedet blev truffet her i folketinget for flere år siden. Det, som vi ikke har kunnet enes om, har været tidspunktet og følgeskabet, men selve dette, at vi ender i fællesmarkedet, synes jo dog alle at være enige om.

Undertiden føres den markedspolitiske diskussion, som om fællesmarkedet ikke var en kendsgerning. Det vil nok være værdifuldt, om man så i øjnene, at det er en yderst stærk, levedygtig, dynamisk kendsgerning og derfor med til i højeste grad at bestemme Danmarks vilkår.

Venstre opfordrer regeringen til, at man nøje undersøger mulighederne. Det må også være rigtigt, at man orienterer de øvrige nordiske landes regeringer om, at Danmark ikke i længden kan stå uden for fællesmarkedet. Det er sagt af den nye markedsminister, som jeg gerne benytter lejligheden til at byde velkommen, at vi næppe vil få opklaret, om fællesmarkedet vil acceptere os, før vi har truffet beslutningen om at søge medlemskab. Hvis man så omvendt fastholder, at vi ikke kan træffe en konkret politisk beslutning, før vi har fået opklaret betingelserne, betyder det jo, at vi ikke kommer af stedet.

Her må det da nu være spørgsmålet, hvad regeringen vil. Vi anerkender udnævnelsen af en markedsminister. Det var et ønske fra venstre, et ønske, som ikke fandt nogen særlig genklang hos statsministeren. Også

[Poul Hartling.]

offentligt udtalte han sig imod det i sommer. Men så kom der jo en belejlig stund, hvor man kunne udnævne en markedsminister, og vi håber, at den nye minister må blive til gavn og glæde ikke bare for regeringen, men for landet. Det må dog stå klart, at en markedsminister alene gør det ikke; men hvis udnævnelsen af et sådant regeringsmedlem er udtryk for en mere realistisk indstilling til markedsproblemerne, skal han være hilst med glæde.

Det er i øvrigt lidt vanskeligt at holde rede på, hvad regeringens forskellige medlemmer mener om disse spørgsmål. Når økonomiministeren er i New York, udtaler han sig meget mere positivt, end han gør herhjemme. Når statsministeren er i Strasbourg, taler han ligesom på en lidt anden måde, end det lyder herhjemme. Det er måske i det hele taget et kendetegn for den nuværende regering, at de interessanteste taler holder de i udlandet. Det kunne jo næsten få én til at opfordre ministrene til at rejse lidt mere, altså dem, der er i stand til det.

Den seneste udvikling synes i øvrigt at pege på, at statsministeren forsøger at finde en positiv løsning af Danmarks forhold til fællesmarkedet. Det vil vi gerne anerkende. Markedsspørgsmålet er så afgørende og af en sådan rækkevidde, at det ikke egner sig til at være partipolitisk katebald. Det må løses i fællesskab, og det må løses ved et samarbejde mellem de ansvarlige partier. Vi opfordrer regeringen til at føre en aktiv, positiv, energisk politik på det markedspolitiske område.

Det tredje spørgsmål, som trænger sig på, er naturligvis skatteproblemerne. Der er i vort nuværende skattesystem sådanne mangler, at der er al grund til, at vi tager spørgsmålet om skattelovgivning op til drøftelse. Det er jo problemer, vi har haft på dagsordenen i flere år.

Den højtærede finansminister sagde for et par dage siden, at det nuværende skattesystem er indrettet — jeg citerer — „så idiotisk som næsten muligt.“ Det er unægtelig hårde ord i oktober og hårde ord af en socialdemokrat, som tilhører det parti, der har haft ledelsen af regeringen i de sidste 13 år og i 7 af disse 13 år har ledet en flertalsregering. Det må dog virkelig siges, at

der falder et tungt ansvar på regeringen for, at vi stadig væk har et skattesystem, der er „så idiotisk som næsten muligt“.

Vi har fra venstre fremlagt nogle retningslinjer for en skattelovgivning, en skattelovgivning, som skal passe til et moderne samfund og et samfund i udvikling. De to hovedpunkter i disse retningslinjer er for det første, at vi skal gøre skattesystemet mere enkelt og overskueligt og altså gennemføre en administrativ forenkling. Og for det andet, at man flytter en væsentlig del af beskatningen fra skat på arbejde og opsparing til skat på forbruget.

Hvad det administrative angår, må det være i alles interesse — i hvert fald set fra et liberalt synspunkt — at administrationen bliver enklere, og at den derved også kan blive så billig, som det nu er muligt både for det offentlige, for erhvervene og for borgerne. Derved frigøres både penge og kræfter til en produktiv indsats. Det må være vigtigt for den enkelte skatteyder, at han kan overskue, hvor meget han skal betale i skat af sin indkomst, og også derfor må skattesystemet være så enkelt, så overskueligt som muligt.

Det andet hovedpunkt, at flytte en større del af beskatningen fra skat på arbejde og opsparing over på forbruget, er for os kernen i en virkelig skattereform. Det må være afgørende, at opsparingen kan holdes skattefri, således at flid, initiativ og indsats ikke straffes. Derfor må det være vigtigt, at omlægningen foregår i den retning, som vi her har peget på, og som vi vel også er enige med andre partier om. Flytter man en større vægt over på forbruget, må det imidlertid være helt afgørende, at man sørger for, at det ikke kommer til at gå ud over folk med lave indkomster og familier med børn.

Regeringens forslag kender vi jo endnu ikke. Det er stadig ikke fremsat, men vi forstår, at tryllemidlet, ligesom i fjor, hedder en kildebeskatning. Statsministeren talte meget om det i sin åbningstale. Som et blad har skrevet, synes det mere at være partilederen end statsministeren, der talte. Der var næsten ikke det problem, kilde-skatten ikke kunne løse.

Efter vor opfattelse er der i en sådan kilde-skat ikke nogen virkelig skattereform. Det er en ændret opkrævningsordning, og det er en opkrævningsordning, som er ad-

[Poul Hartling.]

ministrativt besværlig, og som vil koste penge — og dem kommer skatteyderne til at betale ekstra. De vanskeligheder, der kan opstå for folk med svigtende indkomst, vil vi gerne være med til at råde bod på, og vi er også rede til at se på de problemer, der kan knyttes til en samtidighedsskat, fordi det nok for mange befolkningsgrupper vil have sin betydning, at skat og indtjening følges ad i højere grad end nu. Vi mener, at det må være muligt at gennemføre en fornuftig ordning i den henseende, idet man fastholder det princip, at den enkelte skatteyder selv er ansvarlig for sin skatteindbetaling.

Da man for fire år siden fastsatte den nuværende grænse for proportionalbeskatningen, nemlig 22.000 kr., svarede det vel nogenlunde til gennemsnittet af en almindelig faglært arbejders årsløn i hovedstaden. I 1965 — det er det sidste tal, der er beregnet — er denne årsløn ca. 7.000 kr. højere. Det højeste, man vil kunne flytte proportionalstrækket i vejret efter regeringens hidtidige forslag, er imidlertid et par tusinde kroner — altså ikke engang en ajourføring.

Venstre ønsker ikke en merværdiafgift for dens egen skyld, men skal vi have en almindelig vareafgift, har vi erkendt, at den bedste form er en merværdiafgift. En merværdiafgift på 10 pct., som vil give alt besværet og hele den administrative byrde også til de mange erhvervsdrivende, men som ikke kan bære en virkelig skattereform, er imidlertid efter vor opfattelse uden mening. Den vil også få social slagside. Vi må derfor hævde, at det, hvis vi skal bære merværdiafgiftens byrder, ikke må være forgæves. Så må det være et led i en ordning, der fører til en virkelig skattereform.

Et af de spørgsmål, som denne folketings-samling skal give os svaret på, er, om regeringen kommer til en forhandling om disse spørgsmål, eller om den kommer med et diktat. Statsministeren har udtalt, at han kommer for at forhandle, sådan som en mindretalsregering vel må komme for at forhandle, men han har samtidig givet udtryk for, at der ikke må laves om på de forslag, regeringen kommer med. Spørgsmålet bliver altså igen, om denne regering, i så høj grad som den har bundet sine egne

hænder, vil være i stand til at lede et virkeligt samarbejde om disse spørgsmål.

Foruden de tre nævnte særlige problemer er der mange andre, der trænger sig på. Der er væsentlig lovgivning, som ikke længere kan udsættes. Jeg nævner nogle af disse områder. Først landbrugslovgivningen.

I forrige folketingsår blev der fremsat forslag til landbrugslove, som var så nær ved at blive færdigbehandlet, at jeg i grunden ikke kan forstå, at man ikke, som venstre ønskede det, kunne tage endnu et par arbejdsdage til hjælp og få disse lovforslag ført igennem. Det kan ikke være rimeligt, at et erhverv skal lide under den usikkerhed, som følger af, at en så dybt indgribende lovgivning bliver forsinket. Hvad angår finansieringsordningerne, har vi jo ikke engang fået dem fremlagt endnu. Vi håber, at det nu må gå hurtigt, og at vi kan nå til enighed, og vi håber, at regeringen vil vise, at den er i stand til at lede et samarbejde om denne vigtige lovgivning.

På det sociale område er der vel især grund til at hæfte sig ved tillægspensionen. Det er et gammelt ønske hos venstre, at tillægspensionen ikke skal være forbeholdt visse grupper, og at der ikke på den måde skal sættes skel i befolkningen. Vi ønsker os en tillægspensionsordning, som kan gælde for alle. Vi ønsker også, at den må blive gennemført så administrativt enkelt, at bi-draget hertil kan opkræves sammen med de almindelige skatterater. Statsministeren lovede i åbningstalen i forgårs en betænkning inden jul; så må det være muligt at få et forslag til behandling i denne folketings-samling.

Jeg har sagt noget om skatteproblemerne, men ud over det, man kalder skattereformen, som altså er en omlægning af vor skattelovgivning på længere sigt, er der jo også akutte problemer.

Jeg nævner ejendomsbeskatningen, som i fjor på grund af venstres indsats blev fastlåst for et år. Det er problemer, som nu må tages op til endelig afgørelse, og det må være afgørende vigtigt, at man ikke ad denne vej lægger ekstra byrder på jorddyrkende erhverv, på parcellusejere og på lejere i ejendommene, som jo også direkte rammes af en forøget ejendomsbeskatning.

Et andet akut problem er spørgsmålet om beskatning af indkomststigninger. Den

[Poul Hartling.]

nuværende statsminister har et meget direkte ansvar for, at det merindkomstfradrag, som var gældende indtil 1962, blev ændret. Man sagde dengang, at de, som havde stigende indkomster, kunne også betale stigende skatter. Der er da ikke noget mærkeligt i, at ordningen har ført til, at indkomststigninger virkelig også udløser stærke skattestigninger. Uanset hvordan det går med skattereformen, må det være rigtigt, at folketinget endnu i dette efterår gennemfører ændringer, som kan komme til at gælde for næste skatteår, således at beskatningen af indkomststigninger bliver rimeligere. Venstres skattelovsordfører, hr. Foged, har under udvalgsarbejdet stillet et spørgsmål til finansministeren, og der er blevet redegjort for, hvordan et skattechok, som man har kaldt det, kan undgås. Det er klart, at det vil betyde, at staten får en mindre del af denne indkomststigning det første år. Det må nok alligevel være påtrængende og vigtigt, at man allerede for indeværende års indkomster gennemfører ændringer, som kan føre til rimeligere forhold på dette punkt, og det må være rigtigt, at vi gennemfører det, uanset hvordan det går med den større og mere omfattende skattereform.

På uddannelsesområdet er der en god udvikling i gang, men der står meget tilbage. Det gælder den højere uddannelse og forskningen, som vil lægge beslag på store midler også i de kommende år. Det gælder den almindelige grunduddannelse. Det gælder i det hele taget de uddannelsesstilbud, som er så vigtige også for bevægeligheden i samfundet. Der er stadig væk for mange begrænsninger, aldersgrænser, for meget båsesystem, og ønsker vi virkelig at åbne nye muligheder for lavtlønnede, så er her et sted, hvor der skal sættes ind. Der er brug for endnu flere undervisningstilbud end dem, vi har. Vi lægger vægt på, at det kommer til at ske på frivillighedens basis.

Hvad angår ungdommens uddannelsesfond, ønsker vi reglerne ændret. Voksne

unge må behandles uafhængigt af forældrenes indtægt. Vi ønsker, der skal være en ret for alle under uddannelse, ikke blot ved universiteterne og de højere læreanstalter, men alle slags uddannelser, til at opnå støtte til denne uddannelse, og ved siden af en legatmasse ønsker vi, at denne ret først og fremmest skal bestå i en låneordning med rentebillige eller rentefri lån. Vi mener, at det er et af de problemer, som må løses, så snart det nødvendige kommissionsarbejde er gennemført.

De udenrigspolitiske problemer vil uden tvivl optage en væsentlig plads i dette folketingsår. Vi hilser det med glæde, hvis vi får en mere indgående og engageret udenrigspolitisk debat også her i folketinget, og der kan jo ikke være tvivl om, at der vil blive stillet særlige krav til Danmark i det kommende år, ikke mindst fordi det jo er meningen, at Danmark skal indtage en plads i sikkerhedsrådet i De Forenede Nationer.

Lad mig af de udenrigspolitiske problemer især nævne spørgsmålet omkring u-landene. Hele u-landsproblematikken pådrager sig mere og mere opmærksomhed. Finansudvalget har netop været på en rejse og har uden tvivl haft stort udbytte deraf og har også været med til at gøre offentligheden opmærksom på de arbejder, som er i gang, og de problemer, som her er afgørende.

Det må være en uafviselig opgave for os i dette land, hvor vi har det så forholdsvis godt, at hjælpe dér, hvor der er nød; både fra menneskelige, sociale og politiske synspunkter må det være en opgave, som vi må tage op. Det gælder u-landene, og det gælder de mange, mange mennesker, som er i nød. Den 24. oktober holder vi flygtningedag herhjemme, og man regner med, at der er 13½ million flygtninge i verden i dag, vel flere end på noget andet tidspunkt i historien. Disse flygtninge skal hjælpes, og det sker bl. a. igennem De Forenede Nationer, men det private initiativ i det internationale hjælpearbejde hører også med i billedet, og det har måske haft en alt for tilbagetrukket plads.

[Poul Hartling.]

Med hensyn til u-landsopgaverne er det måske rigtigt at pege på, at det ikke i det lange løb kan være finansudvalget eller det udenrigspolitiske nævn, der tager sig af dette, men at folketinget nok burde overveje at nedsætte et særligt u-landsudvalg, således at folketinget virkelig placerede sig i u-landspolitikken og tog denne opgave op, fik kontakt med alle de mennesker, som har erfaringer på dette område, og som kan hjælpe til, at støtten til udviklingslandene bliver så effektiv og så velgennemført som muligt. Det kunne måske også bidrage til en bedre kontakt imellem offentligheden og vort u-landsarbejde, ikke bare når nogle politikere var på rejse, men året rundt og med hele det perspektiv, der ligger i disse store projekter.

Mange har spurgt, hvordan klimaet nu vil være i den folketingssamling, der begynder. Hvis vi skal tage varsel af, hvordan det gik efter kommunalvalget i foråret, kunne man jo nok have sine bange anelser. For mig at se gik det sådan, at efter kommunalvalget låste regeringen sig fast i en position, der ikke just var forhandlingsvenlig. Sådan som sommerens debat har været, kan man jo også nok have sine tvivl om, at regeringen, så bundet den er af sine egne vanskeligheder, vil være i stand til at lede den forhandling, som er nødvendig, hvis vi i fællesskab skal nå frem til en løsning af problemerne.

Finansministeren har sagt, at nu må man presse de radikale. Statsministeren sagde forleden dag, at når det gjaldt, fandt man jo nok den stemme, der manglede.

Sådanne udtalelser synes jeg tyder på en usikker regering — en regering, der ikke ved, hvem den vil gennemføre sine lovforslag med.

Et folketingsår, der skal anvendes til forhandlinger, der ikke virkelig er forhandlinger, men bare politisk tomgang, gæver ikke de sager, der skal løses, og forøger heller ikke respekten for folkestyrets arbejde.

Poul Møller: Det er jo første gang, vi prøver at føre vor åbningsdebat så hurtigt efter åbningstalen. Jeg må måske have lov til at sige, at også jeg har hørt til dem, der

ivrede for dette, endda i en årrække, og jeg er derfor tilfreds hermed.

Det er også første gang, vi fører åbningsdebat med en stærkt begrænset taletid i forhold til, hvad vi har været vant til, nemlig en halvering, og det gør det naturligvis nødvendigt for os, at vi disciplinerer talerne på en anden måde end tidligere, da vi jo kunne tale om løst og fast ved denne lejlighed.

Jeg vil derfor gerne sige, at det konservative folkeparti om få dage udsender et udførligt arbejdsprogram for den konservative folketingsgruppe for de nærmeste tre års politiske virksomhed. I dette arbejdsprogram gør vi rede for, hvorledes vi vil være med til at forme landets fremtid: økonomisk, skattepolitisk, med hensyn til tryghedens sikring, udryddelse af restfattigdommen, uddannelsessystemernes udformning; lige fra folkeskolen til universitetet, landbrugslovgivningen, trafik anlæg — og hvad man ellers måtte kunne nævne. Jeg skal derfor ikke beskæftige mig med disse programpunkter ved denne lejlighed.

Nu er det — som det står i grundloven — statsministerens redegørelse, der er til forhandling. Det er derfor regeringen og dens politik, det gælder; men også her skal jeg indskrænke mig til kun at omtale de principielle centrale punkter, der blev fremlagt i statsministerens mundtlige tale her i tinget, idet vi jo får rigelig lejlighed til at tage stilling til de mange bebudede lovforslag, efterhånden som disse forslag kommer til behandling i det høje ting.

Der er åbenbart længere, end man tror, ja næsten en evighed, imellem 4. september og 4. oktober. Den 4. september talte statsministeren til sit partis formænd. Der blev ikke lagt fingre imellem. Fløjlshandsken var trukket af, og jernnæven blev hamret i den odenseanske talerstol. Der blev givet hug, bogstavelig talt både til højre og til venstre, og det blev vidnefast erklæret, at de store kompromisers tid er forbi. Anderledes den 4. oktober. Den blødeste fløjlshandske, vævet i uld, dækkede nu jernnæven. Ganske vist manglede der desværre tidligere åbnings-talers snart obligate opfordring til samarbejde, hvilket det er værd trods alt at mærke sig; den var afløst af opfordringen til os andre om at vise fordomsfrihed. Men ellers

[Poul Møller.]

var formen jo forsigtig og målet elskværdigt — som det sømmer sig chefen for en mindretalsregering. Er statsministeren nu siden 4. september kommet i tanker om, at det er yderst farligt for en mindretalsregering at være ufredelig, og at den næppe kan eksistere, hverken før eller efter et valg, uden at vise vilje netop til de store kompromiser? I disse dage, da fransk er blevet så moderne, kan jeg måske minde statsministeren om, at kompromis betyder overenskomst, hvor der ved gensidig eftergivenhed opnås enighed om det omstridte emne. Er regeringen ikke rede hertil, kan den jo lige så godt give op og udskrive valg — eller hvad den nu ellers kan finde på.

Eller skyldes denne mærkbare ændring fra 4. september alene, at auditoriet skiftede karakter: fra en partiforsamling, der skulle overbevises om ledelsens fasthed og beslut-somhed, om dens kampvilje og om dens selvsikkerhed, til en parlamentarisk forsamling, hvis lydhørhed over for enhver antydning af trusler er særdeles højt udviklet? Den nærmeste tid vil levere os svaret, men én ting bør regeringen vide: at det konservative folkeparti er rede til at besvare ethvert krav om betingelsesløs kapitulation med en total afvisning. Dette gælder også enkeltheder i skattereformen.

Statsministerens udenrigspolitiske afsnit giver ingen anledning til bemærkninger. Det skyldes ikke manglende interesse, men udelukkende den sindenes lykkelige harmoni, som præger vore to partier i disse spørgsmål. Vi har intet imod en hvidbog om vor sikkerhedspolitik i efterkrigstiden.

Kun én bemærkning skal jeg gøre vedrørende disse problemer. Jeg er ikke enig med statsministeren i, at udnævnelse af en nedrustningskonsulent er et konkret udtryk for nedrustningsinteressen. Nedrustningsinteressen er selvfølgelig til stede i alle partier og har vel også været det i regeringen i de 13 år, den ikke har haft nogen nedrustningskonsulent. Men vi indser ikke, at udnævnelsen af en radikal folketingsmand — hvor højt vi end værdsætter ham — på nogen måde kan fremme den internationale afspænding, som er afgørende for international nedrustning, og det er jo den, der er tale om.

Jeg håber derfor ikke, at udnævnelsen er

udtryk for, at regeringen specielt i denne sag vil indstille sig på at tage særlige hensyn til de råd, de radikales forsvarsordfører vil give dem. Og hvis man ikke vil det, hvorfor har man så netop valgt hr. Helveg Petersen? Var det umuligt at finde en mand f. eks. inden for egne rammer, der var i nøjere overensstemmelse med landets og regeringens almindelige sikkerhedspolitik? Eller er det blot en snild manøvre til indvortes politisk brug? Skal det sættes i forbindelse med finansministerens ord om at ville presse de radikale?

I den anledning føler jeg grund til at minde om nogle udtalelser, Winston Churchill fremsatte i maj 1943, hvor han om krigsførelsen over for italienerne sagde: vi vil behandle det italienske æsel fra begge ender med gulerod og kæp. Nu være det langt fra mig at sammenligne de radikale med italienere, langt mindre med æsler; kun i henseende til stædigheden kan man af og til få denne tanke. Men dette med kæppen og guleroden, det står jo som for henholdsvis finansministeren og udenrigsministeren — hvis det er ham, der står for nedrustningsambassadøren — og ellers statsministeren; man skal jo være forsigtig med at dutte udenrigsministeren noget på.

Herefter skal jeg byde den nye handels- og markedsminister velkommen. En stor opgave vil i de kommende år hvile på hans skuldre, og mit parti ønsker oprigtigt, at det må lykkes for regeringen og for ham at føre os sammen frem til det europæiske fællesmarked, som de fleste i dag erkender vi må ind i. Det er ikke kun et spørgsmål om at fjerne de spærringer, der eksisterer. Det er tillige et afgørende spørgsmål om at skabe fundamentet for et økonomisk samarbejdende Europa, der kan stå alene i verden og som selv kan være med til at forme fremtidens teknologiske udvikling. Kun et samlet Vesteuropa er stærkt nok til at tage aktivt del i den tekniske og videnskabelige udvikling. I dag er forskningen og fremskridtene på alle disse store områder lige fra kontorteknik til rumteknik overladt til USA og Sovjetunionen, og USAs ekspansion kapitalmæssigt, investeringsmæssigt, i Vesteuropa er allerede så langt fremme, at man kan få anledning til bekymring.

Spørgsmålet er, om Vesteuropa om nogle årtier skal være gjort til et u-land afhæn-

[Poul Møller.]

gigt af andres tekniske fremskridt eller vi skal være jævnbyrdige i udvikling og fremskridt med USA og med Sovjetunionen. Vi er jo europæere, og vi er rede til at acceptere Romtraktaten. Vi tror ikke, der gives anden realistisk udvej, og det er vistnok den opfattelse, der i virkeligheden deles af de fleste EFTA-lande; men det er naturligvis heller ikke for os ligegyldigt, om vi kan bevare størstedelen af de værdifulde handelsforbindelser, der har udviklet sig i de seneste år, hvor vi har været med i EFTA, især til de nordiske lande. En toldgrænse igennem Øresund og Skagerrak vil i høj grad belaste vore erhvervsrisici ved overgangen til fællesmarkedet. Ligesom regeringen mener vi heller ikke, at dette store problem kan forblive uløst, men at ethvert land har en forpligtelse til at finde frem til en løsning.

Fællesmarkedets såkaldte udenrigsminister, hr. Jean Rey, udtalte for nylig i Strasbourg, at tiden for EEC snart må være inde til at besvare EFTAs henvendelse, og deri kan man jo sige at han ikke har overdrevet. Men hr. Hallstein gav ved samme lejlighed udtryk for, at forhandlingerne måtte og skulle ske imellem hver enkelt stat og EEC, og at Romtraktaten måtte accepteres som grundlag. Jeg nærer derfor ikke alt for store forventninger til den såkaldte dialog, som den svenske statsminister endnu hæfter sin tillid til. Storbritannien vil formentlig kunne sætte tingene i bevægelse, men vil Storbritannien, kan Storbritannien? Norden vil også have det i sin magt.

Jeg er derfor glad for, at regeringen — hvad jeg går ud fra — er enig heri og vil virke herfor. Det kan blive en udvej, det indebærer muligheder, men det kræver forsigtighed at betråde vejen. Det drejer sig ikke kun om os; det drejer sig om, at i hvert fald tre lande gerne skulle enes om denne politik. Det er let nok ved bombastiske udtalelser her og hisset at fremkalde nordiske afvisninger på et for tidligt stadium. Tiden arbejder efter min opfattelse for vort synspunkt, men det skal føres frem med megen takt. Desværre synes jeg ikke, at alle ministre, måske heller ikke den nye handelsminister i sit interview til Times, holdt sig dette for øje.

Vi kan ikke uden videre tage Norden til

indtægt. Vi ved, at vi ofte har været — sådan som vi geografisk er placeret — et hestehoved foran de andre nordiske lande i spørgsmålet om europæisk tænkning, og at det derfor kan være svært for dem at nå frem helt samtidig med os til den opfattelse, vi når til, og jeg synes, der i starten af denne nye linje, som jeg altså byder velkommen, har været lidt for megen slinger i valsen. Det betyder ikke, at retningen er forkert, men lad mig erindre om Bjørnsons ord: Takt, takt, pas på takten, den er mer end halve magten. For handelsministeren er det jo ikke blevet lettere, at der åbenbart har været kludder i almanakken, så artikler, der blev skrevet af ambassadøren, først blev offentliggjort, efter at denne var blevet ansvarlig minister. Det kunne måske være nyttigt, om statsministeren med de mange års ministererfaringer og med den skrivelyst, han udfolder ved mange lejligheder, udarbejdede en lærebog for nye ministre, hvori han gav vejledning om, hvad man skal huske, f. eks. at man skal huske, hvad man har skrevet af artikler, der endnu ikke er afviklet, når man bliver minister. Det ville være rart, om man fik en lejlighed til at få dem trukket tilbage eller ændret.

Men lad det nu fare; al begyndelse er jo vanskelig. Ind i EEC kommer vi; også det bør vi agte på ved bedømmelsen af vor økonomiske stilling.

Med stor interesse har jeg læst de rapporter, der er fremkommet fra det økonomiske råd, Nationalbanken og det økonomiske sekretariat. Der er enstemmighed i ét, at stigningen i industrieksporten er aftagende, og at denne stigning er i fare. Det er meget alvorligt, for i landbrugseksporten kan vi jo ikke vente den stigning, som kan tillade os år efter år at forøge vor levestandard. Alle tre rapporter peger herpå, og de peger alle tre på nødvendigheden af at forbedre landets konkurrenceevne. Dette kan kun ske ved at bringe omkostningsstigningerne til standsning.

Enhver erhvervsleder har bestandig to kurver for øje i sin virksomhed: omsætningskurven og omkostningskurven. Igenem de senere år har den sidstes, altså omkostningskurvens, stigning været stejlere end den førstes, omsætningskurvens. Skærer omkostningskurven omsætningskurven, ved erhvervenes folk, at så er der for alvor fare

[Poul Møller.]

på færde, ikke blot for virksomhedernes indtjening, men tillige for beskæftigelsen. Det var det, der skete for landbruget for 4-5 år siden, at omkostningskurven skar omsætningskurven. Sker det også for industrien, er vi samfundsmæssigt bragt ud i store, store vanskeligheder. Ved den førte politik med de stadige buketter har man søgt at dæmpe efterspørgslen og derved at bremse en for stærk vækst i omsætningskurven. Men har man tillige evnet derigennem at bremse stigningen i omkostningskurven? Det er det, vi ikke er overbevist om.

Pristallet steg ganske vist ikke så stærkt i juli som i de foregående kvartaler, men er det ikke en ringe trøst, når det dog steg og på ny udløste indkomst- og omkostningsstigninger. Vi må jo ikke glemme, at vi igennem en række år oplevede en så kraftig pris- og omkostningsstigning i Danmark, at vi distancerede os fra de andre, at vi lagde os i spidsen. Jeg så statsministeren i fjernsynet i forgårs aften. Der sagde han, da han talte om de andre landes antiinflationiske foranstaltninger, at vi gik jo i spidsen herhjemme med at bekæmpe inflationen; vi startede med det før de andre. Ja, sådan kan man selvfølgelig godt sige det; men skulle man ikke hellere være nøgtern og sige, at det, der skete, var, at vi fik inflationsstigningen hurtigere end de andre og førend de andre og derfor var nødsaget til at gribe til antiinflationiske foranstaltninger før de andre? Og vi ved ingenting om, hvorvidt de andres inflation nu overhovedet når i nærheden af den, vi har haft.

Andre landes antiinflationspolitik gør det jo i øvrigt slet ikke lettere for os. En mindskelse af efterspørgslen hos vore konkurrenter og aftagere rammer naturligvis os, en højere rente og direkte kapitalrestriktioner i disse lande mindsker vor mulighed for kapitalindførsel. Det fremgår af Nationalbankens beretning, at vi i 1960-65 har haft et underskud på betalingsbalancen på i alt 5 milliarder kr., og at dette underskud er blevet dækket ved udenlandsk lånoptagning. Men rinder disse kilder ikke længere så lifdigt som før, så opdager vi, at man ikke kan blive ved med at leve på underskud. Denne regel, der gælder privat, gælder nemlig også for et samfund. Der er ført kreditpolitik i disse år som aldrig før. Den alt, alt

for høje rente har fordyret investeringerne. Hvor nyttig kreditbegrænsningen gennem frivillige aftaler end har været, har den ikke bragt os den ønskede lavere rente trods de udenlandske lån og kapitaltilførsler. Renten er så høj, at den ikke tåler yderligere stigning, og der findes derfor næppe muligheder for at bekæmpe inflationen ved nye kreditpolitiske foranstaltninger.

De finanspolitiske midler er vel også i det store og hele udtømt, i hvert fald hvis man ikke vil gå dertil, at man vil skære ned i statens udgiftsbeløb. En ny omgang afgifter, buketter, kan kun yderligere belaste omkostningerne.

Derfor er indkomstpoltikken kommet i centrum. Da vi oplever en indkomstskabt inflation, kan konkurrenceevnen kun forbedres ved at stritte imod nye indkomststigninger, som ikke svarer til produktivtetsforbedringer. Det gælder alle indkomster. Og mon ikke de fleste efterhånden har gjort den erfaring, at indkomststigninger, der overstiger produktionsstigninger, er der meget, meget lidt ved. Tager man f. eks. en familie med en bruttoindkomst på 25.000 kr., et forbrug på 20.000 kr. og en indkomststigning i fjor på i alt 2.500 kr., altså 10 pct.s indkomststigning, så ser vi, at denne families prisstigninger i fjor androg 1.600 kr., dens afgiftsstigninger 400 kr., og som følge af indkomststigningen på de 2.500 kr. i fjor har den i år fået en skattestigning — den ligger endda i det proportionale stræk — på 750 kr.; det vil sige, at udgifterne steg med 2.750 kr., efter at man havde fået en indkomststigning på 2.500 kr. Kun ved indkomststigninger på over 12-13 pct. blev der balance. Det viser dog, at ingen jævne indkomster bliver rigere, og at de små altid forbliver de små, hvis man ikke standser hele denne vilde udvikling.

Statsministeren har skrevet et brev. Kan et brev gøre det? Og er brevet rigtigt?

For det første synes det betænkeligt allerede nu at forlade sig på prisstigninger i andre lande. Henvisningen til, hvor meget man kan forvente af prisstigninger i 1967 i andre lande, må jo for det første blive meget løs, for det andet: bør vi forudskontere dem? Hvad er meningen med det? Er det meningen, man i tillid til, at andre landes priser stiger så og så meget, allerede nu skal fordele lønforhøjelser? Jeg

[Poul Møller.]

tror, det er en alvorlig anvisning, man her har givet.

For det andet: er det så klogt at blande sig direkte i, hvordan indkomstrammen skal fordeles, hvis man ønsker den fastholdt? Der er jo altid sympati for de lavestlønnede, men vil man være i stand til at standse løn- og indkomststigninger på de andre områder, f. eks. hvor disse flyder ganske automatisk af produktivitetsforbedringer? Hvis man inden for de områder, hvor man har produktivitetsforbedringerne, naturligt får lønstigninger og man samtidig skal have særlige lønstigninger derudover, hvor der ikke er produktivitetsforbedringer, hvordan kan man så fastholde rammen?

For det tredje: er det ikke regeringens pligt over for hele den økonomiske balance at sikre sig en politik, så man forhindre, at den af regeringen givne ramme overskrides?

Endelig for det fjerde: kan brevet få den ønskede effekt, når statsministeren i samme moment her i tinget udtaler, at rammen ikke gælder for staten, hvis „samlede udgifter fortsat vil vokse i stærkere takt end den samlede produktion“?

Statsudgifternes vækst vil i øvrigt netop afhænge af, om den indkomstpolitiske ramme kan fastholdes. Staten er derfor for sin egen økonomi levende interesseret heri. Vil staten også i de kommende år beslægtede en større del af produktionsresultatet, af varerne og af arbejdskraften, påvirker den i høj grad indkomstudviklingen, fordi den fremkalder en kamp om arbejdskraft ikke mindst netop blandt de højest kvalificerede, hvis indkomstudvikling har været den stærkeste. Samtidig vil man ved den forøgede beskatning, der skal finansiere dette, yderligere belaste erhvervslivet og dets omkostninger.

Vi skal derfor indtrængende henstille, at finansministeren udarbejder finanslovsforslaget sådan, at den forventede produktionsstigning, som man har anvist andre, og kun denne lægges til grund for statens samlede aktivitetsstigning. Dette nødvendiggør, at vi holder igen på krav, vi alle gerne ser opfyldt.

Regeringen vil, bortset fra en forhøjelse af folkepensionsbidraget, holde udgiftsstigningerne inden for de gældende skatte- og afgiftslove. Dette kan, når man samtidig vil forøge statsaktiviteten ud over produk-

tionsstigningen, kun ske ved, at der regnes med, at den progressive beskatning skal ramme endnu flere borgere og disses indkomststigninger. Men samtidig ønsker regeringen denne virkning fjernet ved en skattereform. Den forlader sig øjensynlig på, at ingen skattereform kan vedtages med virkning for det kommende skatteår, og det er nok meget realistisk.

Vi vil tage stilling til skattereformforslagene, når de bliver fremsat. På nogle og ikke uvæsentlige områder falder vore synspunkter sammen, men jeg vil fremhæve, at der må tilvejebringes orden i den offentlige økonomi. Regeringen skænker — og det fremgik desværre af hr. Peter Nielsens tale — de ansvarsforflygtigende refusionsordninger alt, alt for ringe interesse. Vi ved godt, dette problem ikke kan løses fra den ene dag til den anden, men det skal løses, og vi har peget på veje, som dels vil øge det kommunale selvstyre, dels vil sikre, at et vældigt og tidslugende administrationsapparat kan fjernes, nemlig den kolossale kontrol med kommunale udgifter på snart det ene og snart det andet område. Vi er rede til at gå langt med bloktilskuddenes størrelse, så alle kommuner med mindre bæreevne bliver i stand til at klare deres forpligtelser på forsvarlig vis, men viljen til at tage fat på denne opgave, en ændret byrdefordeling imellem kommune og stat i takt med den kommunale sammenlægning og omlægningen af den kommunale struktur, er forudsætningen for en gradvis gennemførelse af en holdbar skattereform.

Vi er stadig villige til og interesserede i en skatteomlægning fra arbejde til forbrug, og også vore skattetanker bygger på, at dette muliggøres ved indførelse af en 10 pct.s merværdiafgift. Kun ad den vej kan vi for alvor komme progressionen på mellemindkomsterne til livs. Men også her er vi klar over, at resultaterne gradvis må indfinde sig over en periode på 3-4 år.

Det forekommer mig, at statsministeren var noget ude af kontakt med virkeligheden — og i hvert fald langt fra at kunne forklare, hvad han egentlig mente — med sine udtalelser om og rekommandationer af de forslag, vi ikke har set, men han sagde, at regeringen ved sin reform fjerner den nuværende urimeligt høje beskatning af indkomststigninger, løser sambeskatningspro-

[Poul Møller.]

blemet, giver en samlet lettelse i beskatningen for de dårligst stillede og en mærkbar lettelse i indkomstskatten for mellemindkomsterne. Se, man skulle jo tro, at sådanne ord kun kunne dækkes af en politik, der nedsatte regeringens udgifter, hvis disse mål skulle opfyldes, men regeringens udgifter falder jo ikke, den skal have de samme indtægter, hvad enten den får meroms, kildeskat, eller hvad den nu ellers skulle få. Den regner efter statsministerens åbningstale endda med, at den skal have betydeligt mere. Den kan derfor slet ikke nå alle disse mål. Den samlede beskatning kan kun falde ved, at udgiftsstigninger forsvinder, og selv om regeringen ville brandskatte alle større indkomster — som jo er udelukket efter statsministerens formulering — ville der ikke blive så meget til deling, at den kan optræde som den store velgører. Tonen var derfor disharmonisk, måske fordi det er en uvant tone for den statsminister, der har mere end fordoblet den samlede beskatning i de år, han har styret landet. Vil staten have 6-7 milliarder kroner ind på indkomstskatter, skal pengene jo udredes af befolkningen, hvad enten vi har tvungen kildeskat eller den nuværende efterbeskatning, og vil man, som man har gjort det i disse år, år for år forøge statens udbytte af indkomstskatterne, går det ud over dem, der har indkomststigninger; alt andet er et illusionsnummer.

Kildeskatten nedsætter ikke beskæftigelsen, nedsætter ikke beskatningen med en eneste øre — den nedsætter i øvrigt heller ikke beskæftigelsen; den skal nok forøge den — det tjener intet formål at dølge denne kendsgerning. Når regeringen hidtil har spillet hokuspokus med disse ting, skyldes det alene, at dens forslag giver 600-700 mill. kr. for lidt, og disse penge skal jo findes, for regeringen kan ikke spare 600-700 millioner, så lidt som den formentlig tænker sig at nedsætte statsoverskuddet med et sådant beløb.

Derfor kan man naturligvis godt diskutere kildeskattens herligheder. Det er regeringen bekendt, at vi ikke ser det forstandige i at lægge skatteadministrationen ud til virksomhederne. De har såmænd nok at administrere, og hvis de samtidig skal have en merværdiafgift og et kildeskatte-

system, tror jeg, at man lægger en alt for voldsom administrationsbyrde ud på én gang til det danske erhvervsliv.

Vi forstår godt, at der hos mange er et ønske om at betale skat samtidig med indkomsternes erhvervelse; men det skulle da også på adskillige måder kunne praktiseres i et moderne samfund, hvor teknikken giver os så mange nye muligheder. Derfor har vi rejst tanken om en frivillig kildeskat eller samtidighedsskat, og en kommission er nedsat herom. Vi lægger os ikke fast på et endeligt system, før denne kommission har afgivet sin betænkning. Men ved at gøre det valgfrit for borgerne, om de i fremtiden vil betale skat af den løbende indkomst eller efter det nuværende system, giver vi dem, der ønsker det, mulighed for at nyde samtidighedsskattens fordele, uden at flere hundrede tusinde virksomheder skal gøres ansvarlig herfor.

Vi forstår ikke visdommen i at tvinge alle til et nyt system, når de, der vil have dets goder, dog kan få det. Derfor bør regeringen tage denne tredje mulighed op til alvorlig og uhildet overvejelse. Bevares, vil den have kamp, kan den jo altid få det; men var det ikke en skattereform, den ville have?

De nærmeste uger og måneder vil vise, om den nuværende mindretalsregering er kørt fast, om den er blevet så forskrækket af kommunevalgene, at den slet ikke tør føre en politik, der fra sag til sag kan bringe betydelige lovgivningsresultater. Det vil også vise sig, om frygten i socialdemokratiet for frafaldet på dets venstre fløj lammer socialdemokratiets muligheder for at forhandle sig til resultater med partier, der er placeret til højre for socialdemokratiet.

En socialdemokratisk regering, der afviser de store kompromiser, vil ikke have megen mulighed for at lede dette tings arbejde, og skulle den derfor beslutte sig for et valg, tager den for så vidt en naturlig konsekvens af sine egne udtalelser og af den hele politiske stilling. Et sådant valg bør ikke møde den borgerlige opposition uforberedt. Det konservative folkeparti er rede til at undersøge enhver mulighed for et bredt samarbejde, der kan afløse den 13-årige socialdemokratiske regeringsperiode. Vi afviser ikke på forhånd nogen fra et sådant samarbejde; men vi har fortrøstning til, at vælgerne på valgdagen vil

[Poul Møller.]

vise, at grundlaget vil være samarbejde mellem venstre og det konservative folkeparti under fuld respektering af de to partiers fulde frihed og jævnbyrdighed; så må de danne kernen i et regeringsdygtigt alternativ.

Når man tænker på det besvær, vi i 1962 havde med den nuværende statsminister for at få forhøjet proportional-skattegrænsen fra 18.000 til 22.000 kr., har vi lidt ondt ved at tage hans nuværende forargelse over den høje progression. Men den er større, der besejrer sig selv, end den, der indtager en stad, og vi vil derfor mene, at alvoren i regeringens nye synspunkter må tages op til prøve. Vi kan ikke udsætte sagen, til en skattereform kan træde i kraft. En mildere beskatning af indkomststigninger bør få virkning fra det førstkommande skatteår. I forgårs i fjernsynet afviste statsministeren ikke dette synspunkt; men det er vigtigt, at beslutning træffes så tidligt, at der kan tages hensyn dertil af finansministeren ved den endelige udformning af finanslovforslaget.

Jeg skal derfor på det konservative folkepartis vegne fremsætte følgende forslag om motiveret dagsorden:

„Idet folketingset opfordrer regeringen til med virkning for skatteåret 1967-68 at udarbejde og fremsætte lovforslag, der mildner beskatningen af indkomststigninger, fortsætter tinget behandlingen af den på dagsordenen opførte sag.“

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Baunsgaard: Den åbningsdebat, som vi traditionelt lægger ud med i det nye folketingsår, skal jo formelt føres på grundlag af statsministerens åbningsstale. I praksis ved vi, at det plejer at være sådan, at hvert parti fremlægger sin egen åbningsstale, med andre ord en præsentation af partiernes aktuelle holdning. Statsministeren har åbenbart følt, at han derved havde ringere konditioner end de andre debatdeltagere. Derfor — sådan føler jeg det — har statsministeren valgt en anden form i år. Vi fik to åbningsstaler, dels en skriftlig,

hvori alle de forskellige lovgivningsområder, der er aktuelle ændringsplaner for, er indeholdt, dels en mundtlig, hvor statsministeren benyttede lejligheden til at fremlægge også sin partipolitiske præsentation. Forhåbentlig føler statsministeren så, at han har fået rettet skævheden op og nu partimæssigt arbejder under lige vilkår.

Jeg byder den nye form velkommen. Ganske vist har statsministeren ikke undgået den traditionelle bedømmelse, at åbningsstalen var tynd — det har alle åbningsstaler været i den tid, jeg kan huske tilbage — og det, statsministeren har måttet konstatere, er altså, at nogen væsentlig forbedring ikke indtraf, fordi han også talte som partiformand.

Overraskelser indeholdt talen ikke — det tror jeg selv statsministeren vil erkende — men lige oven på et socialdemokratisk landsmøde, hvor al agitationskrudt synes anvendt, er det vel naturligt, at det må forholde sig sådan. Jeg forstår imidlertid godt, at en regering, også en mindretalsregering, har et vist behov for at ridse op, hvad man selv primært ønsker at få gennemført, og jeg skal derfor ikke indvende noget imod en fortsættelse af den nye linje.

Man kan vel også sige, at statsministeren på en måde har indført noget, der svarer til tidens lårkorte mode; den viser mere af, hvad man har, men udsætter sig også for kritik, hvis det fremviste ikke ganske svarer til iagttagernes forventninger! Ikke alle piger er jo lige godt tjent med den nye mode.

Se, sammenholdt med de meget kamplystne toner, der lød fra socialdemokratiets landsmøde, var statsministerens tale her i tinget betydeligt afdæmpet. Der var ikke meget ultimatum og heller ikke nogen løfter om pression. Det skal ikke bebrejdes statsministeren, at han i dagene op til folketingets åbning er kommet til erkendelse af, at diktat og pression ikke lige netop svarer til en mindretalsregerings arbejdsmuligheder.

Som så ofte før må vi her ved folketingets åbning konstatere, at det er de økonomiske problemer, der dominerer det politiske billede. 1966 viser ganske vist tegn på bedring i dansk økonomi, men allerede nu tårner jo betæneligheder sig op omkring den kommende tids udvikling. Bedringen i

[Bausgaard.]

den forløbne del af 1966 er måske ikke umiddelbart indlysende, men den er efter min opfattelse reel nok. Ved en første bedømmelse konstaterer man, at vi i 1966 har fået de pristalsstigninger, som er ved at være normen i Danmark, ligesom vi har haft det traditionelle tab på valutabeholdningen. Denne første bedømmelse er ikke tilstrækkelig. Prisstigningerne har en betydelig mindre styrke end i de foregående to år og har totalt været af så begrænset omfang, at det er forsvarligt at tale om en tendens til stabilisering. Valutaudviklingen har også kun tilsyneladende haft den traditionelle udvikling. Såvel den samlede betalingsbalance som handelsbalancen over for udlandet viser ganske klart, at der sammenlignet med de to nærmest foregående år er tale om en forbedring. Ganske vist har første halvår fortsat bragt fald i valutabeholdningen, men dels er der tale om mindre underskud, dels er dette forårsaget af, at det på grund af udviklingen i andre lande er blevet mindre attraktivt og formentlig også vanskeligere at benytte sig af varekreditter.

Selv om en egentlig opgørelse endnu ikke er mulig, så er der grund til at tro, at vor status over for udlandet er blevet bedre. Dette bekræftes af udviklingen i den direkte vareomsætning med udlandet, hvor handelsbalancen ganske klart viser mindre stigning i importen end i eksporten. Juli måned viste ganske vist et andet billede, men det skyldes, som også fremhævet af statsministeren, især tilfældige udsving i im- og eksporten af skibe, og der er ingen rimelig grund til at tro, at de kommende måneder vil blive ramt af samme eller lignende tilfældigheder. Alt i alt må det derfor siges, at bestræbelserne for at rette op på dansk økonomi er lykkedes i pænt omfang. Der er imidlertid også grund til at understrege, at endnu er balancen ikke sikret, og selv små udsving vil hurtigt kunne påvirke udviklingen i negativ retning.

Derfor er det jo overordentlig vigtigt, hvilket grundlag der ved de forestående overenskomstforhandlinger lægges for dansk økonomi. Ingen vil kunne være uenig i, at det i spørgsmålet om indkomst- og prisudviklingen er nødvendigt at have opmærksomheden henvendt også på andre grupper end lønmodtagerne og på andre omkostningsstigninger end løn og indkomst. På den anden side må det være lige så indlysende, at netop nu foran overenskomstforhandlingerne ville det være at krybe i skjul, om der ikke direkte blev gjort opmærksom på den risiko, der kan udgå fra lønområdet, hvis det fornødne hensyn til de reelle samfundsøkonomiske muligheder ikke iagttages. Der er grund til at understrege den alvor, det må pålægge, når tre så seriøse økonomiske organer som det økonomiske råds formandskab, Nationalbanken og det økonomiske sekretariat uafhængigt af hinanden kommer til samme konklusion. Det ville være letsindigt at negligere denne konklusion.

Ingen kan være uenig med LO i, at en 2 pct. lønforhøjelse til de lavestlønnede er en forbeskeden forbedring. Men den vej, man fra LO har valgt at reagere på, er ikke forsvarlig. Det gavner ikke lønmodtagerne, at man bebrejder den økonomiske sagkundskab, at den fremlægger kendsgerningerne, og der er intet økonomisk grundlag for at tro på større muligheder for en holdbar indkomstudvikling stærkere end den, der er påpeget af det økonomiske råds formandskab. Er der nogle, der skal have mere end de gennemsnitlige 2 pct. i stigning, er der andre, der må få mindre. I modsat fald er der ingen vej uden om nye økonomiske indgreb.

Af sådanne indgrebsmuligheder er der flere. For det første de to sædvanlige midler, finanspolitikken og pengepolitikken, men dernæst er der jo også en almindelig afdæmpning af produktionsaktiviteten på grund af nedsat konkurrenceevne. Hvad angår finanspolitikken, så har den jo to åbenbare svagheder: den rammer skyldige

[Bausgaard.]

såvel som ikke skyldige, og den yder i bedste fald intet bidrag til at bremse omkostningsstigningerne. Pengepolitikken muligheder, kreditstramning og endnu højere renter, rammer også såvel skyldige som ikke skyldige, og den forøger under alle omstændigheder omkostningerne. En udvikling, der går ud over det holdbare, vil derfor indebære en betydelig risiko for en begrænsning af produktionsaktiviteten med følgende nedgang i beskæftigelsen. Der synes at være en vis tendens til at ville negligere denne risiko, og man må selvfølgelig også sige, at den er fremført mange gange før, og alligevel er fremgangen fortsat.

Men der er imidlertid træk i det øjeblikkelige økonomiske billede, man for sin egen skyld ikke skal lukke øjnene for. Er det rigtigt, som jeg for et øjeblik siden søgte at påvise det, at den økonomiske status er bedret i forhold til de to nærmest foregående år, så er der ved siden af dette grund til at understrege, at andre tendenser synes at gøre fremtiden usikker. For det første er industrieksportens stigningstakt tydeligt for nedadgående, og da vor fortsatte økonomiske fremgang først og fremmest er betinget af en fortsat vækst i industrieksporten, er dette i sig selv betænkeligt. Dertil kommer, at erhvervslivets investeringer, når prisstigningerne tages i betragtning, er i direkte tilbagegang. Der er derfor al mulig grund til at understrege den advarsel, der rent faktisk er givet fra de tre økonomiske organer.

Statsministeren henholdt sig i det store og hele til at referere til de afgivne redegørelser. Forhåbentlig er det ikke udtryk for, at statsministeren uanset udviklingen vil afholde sig fra et personligt engagement, ikke mindst statsministerens engagement kan være nødvendigt og måske i visse situationer den eneste reelle mulighed for at forhindre en farlig udvikling.

Jeg vil også i samme forbindelse understrege, at vi i folketingsmedlingen må vurdere den rapport, som det økonomiske råds formandskab har afgivet om kapitalgevinsterne i det danske samfund. Selv om vi er blevet hårdede, og det er vi vel, så tror jeg alligevel, at de fleste er blevet lidt chokerede over at få at vide, at de reelle kapitalgevinster på fast ejendom i

de sidste 15 år ligger på en størrelsesorden af 40 milliarder kr. Det hjælper ikke længere at hage sig fast i den opfattelse, at dette kun er en følge eller en konstatering af, at inflationen er skabt af den førte økonomiske politik. En betydelig inflationsudvikling udgår fra disse kapitalgevinster, og det vil være nødvendigt, at vi her i folketingsmedlingen finder nye veje både i planlægnings- og skattepolitikken for at modvirke den samfundøkonomiske kræftskade, der her er påvist.

Markedspolitisk er det jo lykkedes regeringen at skabe megen diskussion, og jeg må også sige megen uro, gennem de seneste uger. Regeringens erklærede formål, at skabe større enighed i markedsbestræbelserne de nordiske lande imellem, vil formentlig ikke møde modstand her i folketingsmedlingen. Det synes imidlertid for mig åbenbart, at regeringen ikke har haft nogen heldig hånd, forudsat det erklærede formål svarer til det faktiske. Vi ved i dag, at man i Norge og Sverige ikke deler opfattelsen af, at det kan være en farbar vej for de nordiske lande at gå i forhandling med fællesmarkedet uden følgeskab af andre EFTA-lande. Det synes, som om regeringen har gentaget en af tidligere tiders fejltagelser, at starte diskussionen, før man har skabt kontakten. Det har Norden ofte lidt nederlag på. Denne gang synes fejlen ensidigt at ligge i Danmark.

I sin tale i Strasbourg i forrige uge gentog statsministeren, at det hverken for Danmark selv eller for Europa var nogen løsning, at vi fik en dansk enegang til fællesmarkedet. Det lyder stadig rimeligt, og det er jo også i overensstemmelse med den i folketingsmedlingen godkendte officielle danske kurs. Men skal det fastholdes, vil det med andre ord sige, at en for Danmark bedre vej i markedspolitikken forudsætter, at der mellem os og de andre EFTA-lande kan skabes en vis enighed. Det ville derfor nok være gavnligt, om vi ofrede lidt mere opmærksomhed på, hvordan vort eget adfærdsmønster bedømmes i disse andre lande. Det stiller jo så til gengæld det krav til os, at vi ikke lader hjemlige taktiske hensyn dominere vor optræden slet så stærkt som hidtil.

Den tidligere engelske udenrigsminister Gordon Walker har jo også udtalt sig i Strasbourg. Han er ganske vist forhen-

[Bausgaard.]

værende udenrigsminister, men han anses jo alligevel for at have en betydelig indflydelse i den nuværende engelske regering. Han sagde to ting, som herhjemme er blevet tillagt forskellig vægt, alt efter hvor man har sin sympati i markedsdiskussionen. For det første understregede han, at der ikke ville blive tale om engelske gengældelsesforanstaltninger, hvis Danmark gik alene i fællesmarkedet, men dernæst føjede han til, at der selvfølgelig alligevel ville blive virkninger i England af en sådan beslutning. Ja, han uddybede det endda ved foruden at påpege det selvfølgelig, at Danmark vil miste visse EFTA-begrundede fordele, også at understrege, at England havde venner, man skyldte hensyn, og som kunne levere smør og bacon. Jeg tror ikke, det svar er kommet overraskende for nogen af os.

Fra engelsk side giver man endvidere udtryk for sindsro over for Danmarks nordiske initiativ. Man regner med, at såvel Norge som Sverige — og det synes man jo at have grund til — fastholder den hidtidige linje, og så sker der jo, siger man, alligevel ikke noget. Men mon en sådan engelsk konklusion gavner Danmarks stilling? Også ud fra forholdet til England tror jeg en mere stilfærdig dansk start havde været ønskelig.

Jeg har også fundet eksempler i Schweiz, der synes at tyde på, at Danmark ikke alle steder er lige respekteret for sin markedsholdning. I den schweiziske forbundsdag stillede et medlem, oven i købet et socialdemokratisk medlem, efter Bergenmødet i foråret det spørgsmål, om det var rimeligt nu igen at give Danmark visse landbrugsindrømmelser. Er Danmark overhovedet til at stole på som loyal EFTA-partner, blev der spurgt.

Vi kan måske mene, at sådanne reaktioner er urimelige. Men er de nøgternt bedømt helt uforståelige? Vi siger, vi kan ikke alene gå ind i fællesmarkedet, og appellerer til de andre EFTA-lande om at vise forståelse for vore landbrugsmæssige afsætningsvanskeligheder. Samtidig skaber vi — og nu endda med regeringen i spidsen — ustandselig tvivl om, hvad vi endelig agter at gøre. Hvordan kan vi forlange, at de andre EFTA-lande skal se med sympati

på, at vi siger til dem: hvis ikke I nu bøjer jer for Danmark, så vil vi forsøge at få de nordiske lande til at stå sammen mod jer?

Jeg må også sige, at statsministeren heller ikke ligefrem har vist det folketing, af hvis stilling han og markedspolitikken er afhængig, overdrevent hensyn. Mon statsministeren ved nærmere eftertanke alligevel finder det helt rimeligt, at han i udlandet siger, at hvis blot de andre nordiske lande bliver enige, så bliver danske partier det nok også. Det gør de nok ja, men er det rimeligt at starte en helt ny linje som Danmarks officielle uden så meget som antydning af en drøftelse med det folketingets markedsudvalg, der er nedsat? Folketingets tilslutning i et spørgsmål, der kræver fem sjettedeles majoritet, er jo lidt mere end en formalitet. Jeg tror i øvrigt, vi i fællesskab skulle gøre det til en god skik, at man ikke på forhånd disponerer over andre partier.

Ser, vi på Danmarks egne problemer, er der jo visse kendsgerninger i markedssituationen, som ikke sådan lader sig afvise. Landbrugseksporten er fortsat — og endda i stigende omfang — domineret af Englands køb. Industrieksporten er til gengæld domineret af den store afsætning til de nordiske lande. Den klareste konklusion, der på denne baggrund kan drages, er da, at hverken England eller Norden hver især er nok, hvis man ikke i forvejen har en nogenlunde sikker fornemmelse af, hvad følgerne bliver på det andet marked. Det realistiske er da det, synes jeg, som den svenske statsminister har påpeget, nemlig at den nordiske enighed bør arbejde inden for EFTA i et forsøg på at få forhandlinger i gang mellem de to markedsområder. Lad os så blot blive enige om, at det er fællesmarkedet, der skylder EFTA svar på henvendelse om forhandlinger. Det kan man da i hvert fald ikke behøjde nogen af vore EFTA-partnere.

Jeg synes, regeringen selv har skabt usikkerhed om sin stilling, også usikkerhed her i folketinget. Hvad er det, regeringen faktisk vil opnå i markedspolitikken? Vil den fastholde sin hidtidige linje, at Danmark ikke kan gå i fællesmarkedet alene, eller er det øjeblikkelige adfærdsmønster i virkeligheden det første skridt henimod et brud med den hidtidige linje? Ikke alene

[Baunsgaard.]

af hensyn til vort forhold til udlandet, men også indadtil ville et klart svar fra statsministeren være af værdi.

I udenrigspolitikken i øvrigt giver Vietnamkonflikten anledning til stigende bekymring. Den kritik, der føres frem mod USAs Vietnampolitik, deles af en stadig større del af den danske offentlighed. Det er formentlig også klart for alle, at våbenmagt ikke kan løse den ulykkelige Vietnamkonflikt. En militær løsning tror vel ikke engang USA på. Altså skal der en politisk løsning til. En politisk løsning, der ikke tager fornødne hensyn til alle indblandede parter, er imidlertid heller ingen realistisk vej. Derfor slår det ikke til blot at kræve USAs tropper ud af Sydvietnam uden en samtidig angivelse af, hvad der herefter bør ske. Selv med en tro på, at Nordvietnams kommunistiske regering ikke er nær så forbundet med Kina, som USA giver udtryk for, og som man måske selv er ved at tvinge Nordvietnam til, bliver der alligevel tilbage en angst for, hvad Nordvietnam vil foretage sig, såfremt Sydvietnam lades alene. Tro på, at Norvietnam helt vil afholde sig fra indblanding, er mere blåøjet, end situationen tillader.

Tilbage bliver derfor bevidstheden om, at hvis USA skal forlade Sydvietnam, skal noget andet sættes i stedet. FN har hidtil ikke haft nogen autoritet i Vietnamspørgsmålet. Ansvarer herfor skal formentlig heller ikke placeres ensidigt, men er der overhovedet nogen realistisk mulighed uden om FN? Og hvis der ikke er det, hvad er da FN's muligheder? Selv med de ikke altid lige opmuntrende erfaringer, er der næppe nogen vej uden om endnu en gang at ty til FN-tropper som garanti for overholdelse af en våbenstilstand.

Blandt de bitre erfaringer er imidlertid også, at når en FN-indsats koster penge, er de store lande ikke alt for villige til at betale, og det er derfor ikke nok, at små lande eventuelt peger på FN. FN-tropper er jo en tankegang, vi har accepteret i Danmark, således som andre små lande enten allerede har det eller er ved at gøre det. Tænker vi imidlertid videre end blot til dette at uddanne tropperne, tager vi — og andre små lande med os — egne forsvarsudgifter i betragtning; synes der at være en

udbredt vilje til at ville yde endog meget store økonomiske ofre for fredens bevarelse. Men hvor trues freden i dag? Det var overvejelse værd, om vi og andre små lande ikke ydede en større indsats for freden ved at tilbyde også en stor del af finansieringen af FN-tropper mod tilsvarende mindre ofre til de hidtidige lokale forsvar. Hvad enten man kan lide det eller ej, er dansk forsvar såvel som en række andre små landes forsvar uden betydning for fredens bevarelse, så længe det kun tager sigte på at være et lokalt vagtværn. Selv NATO er i dag ude af proportion med opgavernes art og omfang. Hvorfor da ikke overveje, om vi med anvendelsen af de samme midler som hidtil kunne gøre noget virkeligt for freden? Lad så tilbage blive den urimelighed, at de store lande skaber og ikke løser problemerne. Vi lider i hvert fald samme skæbne, hvis ikke freden kan opretholdes. Muligvis skal vi endda se på mulighederne, hvis heller ikke FN er et anvendeligt apparatur i Vietnamkonflikten. Det kan jo ikke skjules, at USA med sin tragiske mangel på udenrigspolitisk vidsyn har medvirket til at begrænse FN's autoritet og muligheder. Ved sit ubegribeligt stædige nej til Kinas medlemskab af FN er der skabt en i sig selv håbløs verdenssituation, og den kan i Vietnamkrigen muligvis helt udelukke FN-mulighederne. Derfor kan det blive nødvendigt at snakke internationale fredsstyrker også på et andet grundlag end direkte gennem FN.

Også jeg vil gerne som afslutning på min ordforertale give udtryk for det samme ønske, som statsministeren og andre ordførere før mig har gjort, om at vi vil vise den fornødne samarbejdsvilje og forhåbentlig større samarbejdsevne end i sidste samling. Ikke sådan at forstå, at jeg ikke synes, der blev opnået resultater i sidste samling, også resultater, som til forudsætning havde både samarbejdsevne og samarbejdsvilje, for det synes jeg der blev. Men hvad angår det problem, som vi jo alle er enige om at gøre til det mest aktuelle, nemlig skattepolitikken, slog hverken evner eller vilje til i tilstrækkeligt omfang.

I virkeligheden var vi jo meget nær hinanden i synspunkter, så nær, at der vist ikke er noget overraskende i, at man i befolkningen snarere mener, at der må have manglet vilje end evner.

[Baunsgaard.]

Jeg tror, vi ved indgangen til de skattedrøftelser, vi skal have i det nye folketingsår, virkelig skulle gøre os klart, hvad det egentlig er, vi reelt mener der kan opnås med en skattereform. Skal man føre skattediskussion med udsigt til et holdbart resultat, tror jeg, vi alle klarere, end det hidtil er erkendt, må sige, at der ikke er grundlag for nedsættelse af det samlede skatteomfang. En samlet lettelse af skatterne ville efter min opfattelse forudsætte én, mindst én, ud af tre muligheder, nemlig enten at begrænse statens udgifter, så der ad den vej virkelig blev skabt mulighed for en skattelettelse, eller at vi følte, at det var forsvarligt at slække så meget på den aktuelle finanspolitik, at vi med et mindre kasseoverskud turde forlade os på, at en deraf udgået højere aktivitet ikke angreb den økonomiske balance. Eller endelig kunne man, hvis man fandt det forsvarligt, vælge at gå lånevejen fremfor skattevejen. Jeg anser ingen af disse tre veje for at være realistisk. Vi har diskuteret udgiftsnedsættelser i dette folketing så mange gange, at det vist i fællesskab må erkendes, at hvad der kan hentes herfra, er relativt beskedent. Derfor skal det hentes alligevel i det omfang, vi finder det forsvarligt, men det er beskedent, og opfylder ikke de forventninger, der er skabt ved diskussionen om en skatteomlægning.

En lettelse af finanspolitikken tør jeg af de årsager, jeg bl. a. nævnte før, stående foran overenskomstforhandlinger og meget andet, hvad der kan bringe øget forbrugspress ind i dansk økonomi, slet ikke anbefale som noget, der overhovedet egner sig til realistisk overvejelse i øjeblikket. Og det gælder for så vidt også den tredje mulighed.

Skal man derfor, som vi jo gerne vil det, og som statsministeren også gjorde det i sin tale, forelægge befolkningen ønsket om en skattereform, der virkelig giver en lettelse i den direkte personbeskatning, forudsætter det en omlægning af andre dele af skattesystemet. Kunne vi nå til den erkendelse, var måske en af de væsentligste hindringer for, at vi ikke nåede længere i foråret, alligevel ryddet af vejen. For jeg tror for mit vedkommende, at en årsag var, at de, der måske stærkest havde næret tillid til, at en forøgelse af forbrugsafgifterne var det rig-

tigste skattesystem, pludselig konstaterede, at ville man holde den sociale balance, så man ikke igennem en omlægning rykkede skattetrykket nedad, skulle der så store lettelser og så store kompensationer til de laveste indkomstgrupper, at der heller ikke blev nok tilbage til at opfylde de forventninger, der var skabt. Jeg tror derfor, vi skal tage det udgangspunkt at erkende det, og så vil det i øvrigt nok vise sig, at der er muligheder for at rette så meget i det eksisterende skattesystem, at vi måske har arbejdsopgaver nok og egentlig også burde have samarbejdsgrundlag nok til at rette disse ting uafhængigt af den politiske beslutning, vi i øvrigt tog vedrørende omsætningsafgiften. Jeg tror det.

Jeg skal hverken vende tilbage til øjeblikksbestemte — sådan føler jeg det — udtalelser om at presse det radikale venstre — vi har den måske kætterske opfattelse, at det bestemmer vi i øvrigt selv — eller om, at man nok skal finde den stemme, der mangler. Jeg synes, man skal lade det ligge og konstatere, at hvis vi mener det alvorligt, skal vi i hvert fald ikke fra starten lægge en linje, der sigter på at udskille nogle partier. Jeg tror, det vil være overordentlig nyttigt, om man gør sig det klart som et solidt og godt og formentlig det eneste holdbare udgangspunkt.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages kl. 14.

Mødet udsat kl. 12¹⁴.

Mødet genoptaget kl. 14.

Formanden: I skrivelse af 5. d. m. meddeler overbetjent Richardt Lykke Jørgensen, at han er villig til at indtræde som midlertidigt medlem af folketinget under den folketingsmand Erling Olsen tilståede orlov.

I skrivelse af 5. d. m. meddeler hjemmevernskonsulent Knud Damgaard, at han er villig til at indtræde som midlertidigt medlem af folketinget under den folketingsmand Niels Matthiasen tilståede orlov.

[Formanden.]

I skrivelse af 5. d. m. meddeler seminarie- rektor A. Fuglsang-Damgaard, at han er villig til at indtræde som midlertidigt medlem af folketinget under den folketings- mand Knud Østergaard tilståede orlov.

Uden for dagsordenen giver jeg ordet til ordføreren for udvalget til valgs prøvelse, for at hun kan gøre indstilling til tinget om godkendelse af nogle valg.

Ordføreren for udvalget til valgs prøvelse (Lis Groes): Efter at folketingsmand, fhv. minister Poul Hansen, der var valgt i Holbæk amtskreds, er afgået ved døden den 13. august d. å., har overpolitibetjent Ejner Nielsen, Kallred, der på den af indenrigs- ministeriet udarbejdede liste står opført som første stedfortræder for socialdemokratiet i Holbæk amtskreds, i skrivelse af 21. samme måned meddelt, at han er villig til at mod- tage det fra den 14. august d. å. ledige mandat som ordinært medlem af folketinget. Udvalget til valgs prøvelse har herefter holdt møde, og efter at have gennemgået stedfortræderlisten og de øvrige dokumenter indstiller udvalget enstemmigt, at over- politibetjent Ejner Nielsen godkendes som ordinært medlem af folketinget fra den 14. august d. å. at regne.

I skrivelse af 26. april d. å. anmodede folketingsmand Erling Olsen om orlov fra folketinget i samlingen 1966-67 for at kunne studere ved Gunnar Myrdals institut for international økonomi i Stockholm. Den 5. d. m. meddelte det høje ting den ønskede orlov fra den 6. d. m. at regne og vedtog at indkalde stedfortræderen. Der er ingen stedfortrædere for socialdemokratiet i Københavns amtskreds, hvor Erling Olsen er valgt, hvorfor det nu ledige mandat ifølge den af indenrigsministeriet udarbej- dede stedfortræderliste skal overføres fra Københavns amtskreds til Sorø amtskreds, hvor 1. stedfortræder er overbetjent Richardt Lykke Jørgensen, der i skrivelse af gårts dato har meddelt, at han er villig til at indtræde i folketinget som midlertidigt medlem i anledning af nævnte orlov. Udvalget til valgs prøvelse har ligeledes i dette tilfælde gennemgået stedfortræder- listen og de øvrige dokumenter og indstiller enstemmigt, at overbetjent Richardt Lykke Jørgensen godkendes som midlertidigt med-

lem af folketinget fra den 6. oktober d. å. at regne.

Endvidere har folketingsmand Niels Matthiasen i skrivelse af 16. september d. å. anmodet om orlov fra den 1. oktober d. å. at regne på grund af udsendelse i offentligt hverv. I sit møde den 5. d. m. har det høje ting meddelt den ønskede orlov fra den 6. oktober d. å. at regne samt ved- taget at indkalde stedfortræderen. Da der som nævnt ingen stedfortrædere er for socialdemokratiet i Københavns amtskreds, hvor også Niels Matthiasen er valgt, skal det næste ledige mandat — efter at der allerede er overført ét mandat til Sorø amtskreds — ifølge den af indenrigsmini- steriet i medfør af valgloven udarbejdede fortegnelse overføres til Præstø amtskreds, hvor hjemmeværnskonsulent Knud Alfred Damgaard står opført som 1. stedfortræder for socialdemokratiet. Hr. Damgaard har i skrivelse af gårts dato meddelt, at han er villig til midlertidigt at tage sæde i folke- tinget i anledning af nævnte orlov. Efter også i dette tilfælde at have gennemgået stedfortræderlisten og de øvrige dokumen- ter indstiller udvalget enstemmigt, at hjem- meværnskonsulent Knud Alfred Damgaard godkendes som midlertidigt medlem af folketinget fra den 6. oktober d. å. at regne.

Endelig har folketingsmand Knud Øster- gaard i skrivelse af 20. september d. å. anmodet om orlov på grund af udsendelse i offentligt hverv fra den 1. oktober d. å. at regne. I sit møde den 5. d. m. meddelte tinget den pågældende orlov fra den 6. d. m. at regne og vedtog at indkalde stedfor- træderen. På den af indenrigsministeriet i medfør af valglovens § 50 udarbejdede liste findes som 1. stedfortræder for det kon- servative folkeparti i Ålborg amtskreds opført seminariektor Adelbert Fuglsang- Damgaard, Ranum, der i skrivelse af gårts dato ligeledes har meddelt, at han er villig til midlertidigt at tage sæde i folketinget i anledning af nævnte orlov. Udvalget til valgs prøvelse har gennemgået stedfortræ- derlisten og de øvrige dokumenter og kan også i dette tilfælde enstemmigt indstille, at seminariektor Adelbert Fuglsang-Dam- gaard godkendes som midlertidigt medlem af folketinget fra den 6. d. m. at regne.

Sluttelig har folketingsmand Aksel Larsen på folketingsmand Kai Moltkes vegne i

[Lis Groes.]

skrivelse af 4. d. m. meddelt, at denne på grund af sygdom ikke kan give møde i tinget i mindst 1 måned, hvorfor han anmoder om orlov. I sit møde den 5. oktober meddelte folketinget ligeledes denne orlov fra den 6. oktober d. å. at regne og vedtog at indkalde stedfortræderen. På den af indenrigsministeriet i medfør af valglovens § 50 udarbejdede fortegnelse er som 1. stedfortræder for socialistisk folkeparti i søndre storkreds, hvor Kai Moltke er valgt, opført fuldmægtig Sigurd Ømann, der i skrivelse af dags dato har meddelt, at han er villig til midlertidigt at tage sæde i folketinget i anledning af nævnte orlov. Udvalget til valgs prøvelse kan efter at have gennemgået stedfortræderlisten og de øvrige dokumenter enstemmigt indstille, at fuldmægtig Sigurd Ømann godkendes som midlertidigt medlem af folketinget fra den 6. oktober d. å. at regne.

Hermed sluttede forhandlingen.

Udvalgets indstilling om godkendelse af overpolitibetjent Ejner Nielsen som ordinært medlem af folketinget fra den 14. august 1966.
vedtoges enstemmigt med 118 stemmer.

Udvalgets indstilling om godkendelse af overbetjent Richardt Lykke Jørgensen som midlertidigt medlem af folketinget fra den 6. oktober 1966
vedtoges enstemmigt med 119 stemmer.

Udvalgets indstilling om godkendelse af hjemneværnskonsulent Knud Alfred Damgaard som midlertidigt medlem af folketinget fra den 6. oktober 1966
vedtoges enstemmigt med 120 stemmer.

Udvalgets indstilling om godkendelse af seminarirektor Adelbert Fuglsang-Damgaard som midlertidigt medlem af folketinget fra den 6. oktober 1966
vedtoges enstemmigt med 121 stemmer.

Udvalgets indstilling om godkendelse af fuldmægtig Sigurd Ømann som midlertidigt medlem af folketinget fra den 6. oktober 1966
vedtoges enstemmigt med 122 stemmer.

Forhandlingen om statsministerens redegørelse ved folketingsårets åbning genoptoges.

(Foregående forhandling findes i tidenden sp. 109).

Aksel Larsen: Folketinget er blevet stillet over for en regering, hvis sammensætning er ændret, og hvor der er foretaget ændringer i arbejdsfordelingen mellem ministrene. Herom kunne der jo nok siges adskilligt, men jeg skal nøjes med at stille spørgsmålet: er regeringens politik også ændret og i givet fald på hvilke områder og hvor meget? Det ville ikke være uberettiget, om man ventede nye signaler fra regeringen, i hvert fald i spørgsmålene om den økonomiske politik, boligpolitikken, skattepolitikken og den del af udenrigspolitikken, der karakteriseres med ét ord: Vietnam. Hvad dette sidste angår, var der jo ingen tvivl om den danske befolknings eller i hvert fald det store befolkningsflertals mening.

Hvad angår væsentlige indenrigspolitiske spørgsmål, fik regeringen en kraftig tilrettevisning af vælgerne ved komunevalgene i marts. Den fik at vide, at det ikke er socialdemokratiets hovedopgave at slutte forlig med de borgerlige partier under totaludsalget af regeringens egne programpunkter, og desuden har fagbevægelsen gennem resolutioner og udtalelser fra snart sagt alle fagforbund fremført sine krav til landets politik, og på alle væsentlige punkter falder disse krav fra fagbevægelsen sammen med den politik, socialistisk folkeparti repræsenterer, og som vi har givet udtryk bl. a. gennem vore forslag her i tinget. Socialdemokratiets årsmøde gav udtryk for nogenlunde det samme, omend det lykkedes at dæmpe meningerne ned ved affattelsen af den politiske udtalelse. Nu til sidst har vi valgene i Sverige, som man også på denne side af Øresund kan uddrage en lære af, men ganske vist ikke den, hr. Skytte mener, nemlig at det svenske socialdemokrati gik tilbage, fordi det førte en renlivet socialistisk politik. Nej, det var ganske åbenbart, fordi arbejdervælgerne i Sverige ikke eller kun i meget ringe grad kunne øjne socialistiske ideer bag regeringen Erlanders politik, at de svigtede socialdemokratiet og i stort tal blev hjemme,

[Aksel Larsen.]

Alt dette indikerer naturligvis hverken snarligt nyvalg eller dannelse af en borgerlig regering i Danmark. Dertil er de borgerlige oppositionspartier alt for uenige, ligesom de mangler en politik. Deres vildrede lyser jo ud af deres indbyrdes diskussion og markeres af den omstændighed, at venstre på sit landsmøde trods 2 års skatterefterskriftelser ikke formåede at udforme en skitse til en skattepolitik. Desuden er regeringen jo ikke tvunget til at udskrive valg før efteråret 1968, og sultes ud finansielt kan den ikke.

Venstre og de konservative har med deres fornuftstridige fastholden ved skattefradragreglen foreløbig kun opnået, at statens provenu af indkomstskatterne stiger år for år i langt stærkere takt end skatteydernes indkomster. Det ser det jo ud til at hr. Poul Møller også er klar over, eftersom han nu har stillet et dagsordensforslag, der formodentlig tilsigter at skulle afhjælpe dette. Nå ja, egentlig kan finansministeren altså tage det roligt, og han er i stand til at holde sit løfte fra efteråret 1965 om ikke før 1. april 1967 at kræve nye skatter.

Hvis man skal dømme efter regeringens forberedelser til folketingsåret og efter statsministerens programtale her i tinget, synes regeringen på de nævnte områder nærmest at være sindet at køre videre ad nogenlunde samme spor som det, den blev afsporet fra i foråret — hvis det kan lade sig gøre at køre på det reparerede spor.

Ja, jeg anerkender naturligvis, at udenrigsministeren her i folketinget har sluttet sig til U Thants tre betingelser, der må anses som forudsætninger for at få forhandlinger om fred i Vietnam i gang. Det glæder os alle, at udenrigsministeren så utvetydigt har gentaget dette i sin tale i De Forenede Nationers plenarforsamling, men jeg savner en forklaring på, hvorfor han i FN-forsamlingen tilføjede, at nu ventede man på, at Hanoi skulle tage det næste skridt, selv om han ikke udtrykte sig, som statsministeren plejer: at det dog er kedeligt, at kun Hanoi ikke vil forhandle.

Det er rigtigt, at præsident Johnson har tilbudt at mindske bombningerne i Nordvietnam eller eventuelt at ophøre med dem, men kun hvis regeringen i Hanoi først vil love at mindske eller ophøre med sin støtte

til befolkningen i Sydvietnam. Men det var USA, der begyndte, og USA har ikke taget noget første skridt, før bombetogterne mod nord ophører. Verden har bemærket, at hver gang USAs regering har talt om forhandlinger eller startet en såkaldt fredsoffensiv, har det været for løberen for en udvidelse af krigsindsatsen og krigshandlingerne. Det er ikke uberettiget at nære frygt for, at det udbasunerede skridt, som USA altså ikke har taget, men kun talt om, skal forberede en ny eskalation af krigen. Hensynet til det ulykkelige folk i Vietnam, som lider under den grusomme krig, USA har påført det, burde få Danmarks regering til tydeligt og åbent at gøre sin indflydelse, den være sig stor eller liden, gældende over for Danmarks amerikanske allierede. Hertil kommer, at en fortsat eskalation af krigen kan udvide den til en verdenskrig. Hertil kommer, at De Forenede Nationers åbenbare krise kun kan blive værre, den kan blive til en katastrofe, hvis ikke medlemslandene sætter organisationen i stand til at gribe ind og at hidføre forhandlinger og fred i Vietnam.

Engang, i en anden verdenspolitisk situation, udtalte Bertel Dahlgaard her i tinget, at det dog var ønskeligt, om Danmark, repræsenteret ved sin regering, kunne nærme sig og tale til sine store allierede i nogenlunde oprejst stilling. Det er berettiget at gentage opfordringen nu. Regeringen synes desværre mest indstillet på at vise sig meget medgørlig. Det kan også ses af, at den med en absolut uholdbar begrundelse har nedlagt forbud mod humanitær indsamling til det vietnamesiske folk. Og det kan ses af det storstilede politi- og hjemmeværnsapparat, den mobiliserede for at få Rebuildmødet til at forløbe som en dansk-amerikansk idyl. I den forbindelse kan jeg ikke undlade at spørge regeringen og vel især justitsministeren om, med hvilken begrundelse man instituerer den praksis, at tilhørere, der ved et offentligt friluftsmøde blot med et eneste ord afbryder en taler, skal anholdes og derpå idømmes bøder på 200-300 kr.

Efter regeringens fremstilling og efter det materiale, den bygger sine fremstillinger på, er Danmarks økonomiske stilling og udsigter stort set gunstige. Det skyldes ikke mindst vort medlemskab af EFTA og de

[Aksel Larsen.]

tillægsaftaler vedrørende landbrugseksporten, som har kunnet sluttes med visse EFTA-lande, fremfor alle England og Sverige. Nu som før er England hovedmarkedet for vort landbrug og aftager langt mere end samtlige fællesmarkedslande tilsammen. Vor industrieksport er vokset betydeligt, navnlig til EFTA-landene, og den overstiger landbrugseksporten. De hindringer, EEC-landene lægger for vor landbrugseksport, må siges at være diskriminerende, især må det nævnes, at Danmarks import fra Tyskland jo langt overstiger vor eksport til Tyskland. Det burde ikke være umuligt at få lidt mere lighed i dette handelsforhold. Nok kan Danmark ikke indlede noget, der kunne smage af handelskrig, med vor store sydlige handelspartner, men ved nordisk handelspolitisk samarbejde burde der kunne nås en del. Hertil kommer, at EFTA-landene på Genøvmødet i 1963 indledte begyndelsen til en solidarisk handelspolitik også over for tredjelande, og vi kunne måske få støtte af vore EFTA-partnere — hvis da ikke statsministerens og andre ministres emsige initiativer i det sidste par uger har gjort atmosfæren ugunstig.

Men ét er, hvad staten kan gøre, noget andet er, hvad de private importører kan gøre. Det er jo dansk landbrug, der særlig rammes af pris- og importbegrænsninger i fællesmarkedslandene. Hvad om landbrugets indkøbsorganisationer og landbruget selv tænkte på dette, når man skal bestemme sig for, fra hvilke lande man vil importere det, man har brug for, det være sig kunstgødning eller personbiler?

Den inflatoriske udviklings takt er blevet mere afdæmpet i det år, der nu går på hæld, men der savnes stadig en virkelig effektiv inflationsbekæmpende politik. Så sandt som en af hovedårsagerne er jord- og ejendomspriserens himmelflugt, må man efterlyse forholdsregler mod spekulatjonen og efterlyse fremsættelse af forslag til jordlove til erstatning for dem, der desværre blev forkastet i 1963. Det er blevet værre, fordi

man har afskaffet grundstigningsskylden og har haft så travlt med at lette ejendoms-skatteerne, hvilke foranstaltninger omgående bundfældede sig i højere ejendomspriser. Nu konstaterer de fire forligspartier med påstået forbavselse, at boligforliget er blevet efterfulgt af nye prisstigninger på grunde og huse. Ja, hvad ventede man ellers? Når huslejen skal sættes op, på det nærmeste fordobles, så kapitaliseres denne øgede afkastning selvfølgelig i højere ejendomspriser.

Nu skal folkettingen altså til at gøre de sidste love i medfør af boligforliget færdige. At dette forlig også rent teknisk er elendigt, kan man se af det lovforslag om en såkaldt boligsikringsordning, som boligministeren nu præsenterer, med de — meget mildt sagt — overkomplicerede tilskudsregler. Det må vist være menneskeligt umuligt at gøre en lov og en ordning mere indviklet. Samtidig går lejlighedsvurderingen sin skæve gang. Jeg kan kun ynke de arme vurderingsråd, der skal finde ud af, hvad lejlighedernes pris under forudsætning af et frit boligmarked kan tænkes at være om 8 år. Det forekommer mig, at alle fire forligspartier, men i særdeleshed regeringen, burde have indset, at boligforliget ikke duer, og at det må revideres. Naturligvis kan folkettingen revidere boligforliget — folkettingen er jo ikke bundet af en aftale privat indgået mellem fire partier under tilsidesættelse af folketingsudvalgene.

Hvis jeg har forstået statsministeren ret, anser regeringen det for et vigtigt og nødvendigt led i den økonomiske politik, at der holdes kraftigt igen med forøgelsen af befolkningens pengeindkomster. Jeg er lige så lidt som Eiler Jensen og Viggo Wivel overbevist om, at vismændenes procentberegninger holder stik, hvortil kommer, at lønarbejderne naturligvis stadig må kæmpe for en forholdsvis forbedring af deres levefod. Men det er karakteristisk, at sådanne manende procentberegninger om, hvad landet ikke har råd til, altid kommer frem under optakten til en overenskomstssituation. Og appellen til alle andre indkomstgrupper

[Aksel Larsen.]

end netop lønmodtagerne kan ikke imponere synderligt, da enhver ved, at den desværre ikke behøver at få virkning.

Jeg er i øvrigt lidt forbavset over, at socialdemokratiets ordfører i denne debat slet ikke kom ind på denne side af sagen. Det gjorde til gengæld hr. Poul Møller, idet han gav råd, der næsten virkede som ordre til regeringen om at holde igen på fagforeningerne i overenskomstsituationen; han gjorde det lige så godt, som Arbejdsgiverforeningens formand kunne have gjort det.

Det ville hjælpe, hvis angsten for en for stor forbrugstigning førte til, at man også interesserede sig for investeringsforbruget i den privatkapitalistiske sektor. Det kan bl. a. gøres med de metoder, som nu også fagbevægelsen anbefaler, nemlig ved at revidere afskrivningsreglerne, så de ikke kan bruges til, misbruges til skattelettellesfiduser. Jeg takker i den forbindelse finansministeren, fordi det ser jo ud til, at han nu er begyndt at handle på dette område. Det ville også hjælpe, hvis vi gennem en skattereform fik inddraget al indkomst under beskatning og fik genskabt skatternes progressivitet. Det ville hjælpe, hvis vi virkelig fik skat efter evne, altså en socialt retfærdig skattelovgivning.

Flere forbrugsskatter og lavere indkomstskatter er ikke vejen til en retfærdig skattelovgivning. Man burde jo også kunne tro, at denne vej var blokeret gennem momsforligets ynkelige stranding i maj måned. Må jeg for resten herom sige, at den morsomme og luftige årsagsforklaring, hr. Poul Møller gav på denne stranding, da han skrev sin kronik til Aarhus Stiftstidende — den var offentliggjort den 27. september — jo ikke holder stik. Hr. Poul Møller påstod Gud hjælpe mig, at forhandlingerne strandede, fordi regeringen ikke ville honorere venstres og de konservatives krav om, at monsens merprovenu krone for krone skulle anvendes til nedsættelse af de direkte skatter. Ja men det var netop det, regeringen var rede til; men beregningerne viste, at merprovenuet blev så beskedent, at der næsten ikke var noget at gøre godt med, og så mistede VK-partierne interessen. De krav, der sprængte forhandlingerne, var kravene fra venstre og de konservative om, at så skulle samtidig sambeskatnings-

problemet klares, så skulle forsørgerbegrebet kulegraves, så skulle landbrugets ejendomsskatter bortfalde, så skulle forholdet mellem staten og kommunerne ændres, og så skulle — og det var kardinalkravet — socialdemokratiet love i en årrække ikke at arbejde og agitere for skattefradragreglens afskaffelse og kildeskattens indførelse.

Med en klar erindring om dette var det naturligvis interessant at høre hr. Poul Møller i dag erklære, at det konservative folkeparti vil vide at besvare ethvert krav om betingelsesløs kapitulation med absolut afvisning. Ja, sådan var socialdemokratiet og regeringen jo altså også sindet i maj måned; regeringen nægtede at underskrive en håndfæstning, og det var den jo også nødt til, så meget mere som det var ved at gå op for befolkningen og ikke mindst for regeringspartiets medlemmer og vælgere, at det er rigtigt, hvad SF hele tiden har sagt: det er en reform af indkomstbeskatningen, der tiltrænges.

Jeg ser, at undervisningsministeren i en af sine store taler har oplyst, at regeringens skatteoplæg er godt, at venstres er uklart, de konservatives dårligt, og at vi venter på de radikales. Det er morsomt, at han ikke har opdaget, at folketinget nu i mere end et år har haft et skattereformforslag fra socialistisk folkeparti til rådighed og behandling; men han har jo også en del andet at beskæftige sig med.

Men lad mig så erindre om, at den skattereform, vi foreslår, angår indkomstbeskatningen til staten og har tre hovedelementer: afskaffelse af skattefradragreglen, effektivisering af skatteligningen og oprydning i fradragjunglen i øvrigt. Jeg er ganske klar over, at denne reformplan fuldkommen dækker finansministerens synspunkter, og kan kun være glad for, at ikke blot fagforbundene, men endogså socialdemokratiets årsmøde den 4. september gav utvetydig tilslutning til disse tanker.

Er det da en sådan skattereform, regeringen nu kommer med forslag om? Nej, det er det ikke. Regeringen siger med statsministeren, at skattefradragreglen kun har skadelige virkninger, og derfor agter man at bekæmpe de værste af disse skadelige virkninger, hvilket skulle kunne gøres gennem kildeskat med indbygget skattefradragregel. Jeg tror, den læge ville blive

[Aksel Larsen.]

fordømt som kvaksalver, der nøjedes med forsøg på at bekæmpe symptomerne på et menneskes sygdom, men undlod at bekæmpe selve sygdommen. Hvad skal man så sige om en regering, som vil nøjes med at bekæmpe virkningerne af en skadelig regel, men ikke vil afskaffe selve reglen? Den burde dog kunne forstå, at hvis reglen forsvinder, så forsvinder også reglens virkninger.

Foreløbig kommer regeringen imidlertid med sit ændrede kildeskatteforslag, som vel nok er knap så indviklet som boligsikringsforslaget, men dog slemst nok, set fra et administrativt synspunkt. Lad mig for at forebygge misforståelser sige, at vi ikke er modstandere af kildeskat eller samtidighedsskat, hvis man foretrækker det udtryk; men vi kan ikke opfatte kildeskatten som en skattereform i sig selv. Vi ved, at man i Sverige er tilfreds med kildeskattesystemet, men der må gøres opmærksom på, at i Sverige har man ingen skattefradragregulering og følgelig intet indbygget skattefradrag, og kildeskatteprincippet gælder i Sverige alle, ikke kun lønmodtagere. Hvis regeringen vil være med til ændring af forslaget i denne retning, kan den regne med gode udsigter, så meget mere som også de radikale har givet tilslutning til noget sådant.

Socialdemokratiet har talt om, at kildeskatten nu skal være et ultimatum. Det kan forslaget da ikke være i den forstand, at det ikke må forbedres og så indpasses i en skattereform med de tre hovedelementer, jeg har omtalt.

Regeringen genfremsætter imidlertid sit momsforlag, skønt momsen led så æreløs en død i foråret. Det virker unægtelig besynderligt, så meget mere som socialdemokratiets politiske og skatteløvsordfører, hr. Peter Nielsen, har givet det genfremsatte forslag de ord med på vejen — det skete i en artikel i Aarhus Stiftstidende — at man er alt andet end begejstret for moms, det ønsker socialdemokratiet slet ikke, men forslaget fremsættelse er et tilbud. Det kan da ikke være et tilbud til arbejdervælgerne. Så spørger jeg: skal det måske opfattes som et tilbud til venstre og de konservative om alligevel at slutte momsforlig med regeringen?

Jeg erfarer, at statsministeren i en af

sine talrige fjernsynsdebatter med hr. Poul Hartling har udtalt håb om, at den ene stemme, der måtte mangle for regeringens skattereform, den kunne man vel finde. Men han dog ikke har bemærket, at ikke alene er socialistisk folkeparti tilhænger af en skattereform med afskaffelse af skattefradragreglen, men at hr. Skytte, bl. a. i Aalborg Amtstidende for 10. september, har erklæret, at det er den radikale folketingsgruppe også. Det er altså 10 plus 10 stemmer for skattereformen. Hvis socialdemokraterne vil være med, så bliver det tilsammen 97 eller et betydeligt flertal i folketinget. Hvad nøler man så efter?

Der er i debatten om „Bal i den Borgerlige“ af forfatteren hr. Ernst Bruun Olsen lanceret en ny politisk gløse: nederlagets mænd. Lad mig sige til jer socialdemokrater: hvis et parti i en situation, hvor det kan få et væsentligt program punkt gjort til lov, få en af sine sociale målsætninger virkelig gjort — hvis et parti i en sådan situation viger tilbage og ikke tør indkassere sejren, så markerer politikkerne fra et sådant parti, at de er nederlagets mænd. Benyt dog det flertal, som findes i befolkningen og i folketinget, til at bringe skattereformen i hus; hold op med at give tilbud til denne skattereforms modstandere, som kun udgør et mindretal i folketinget.

Så vigtig skattepolitikken end er, så påtrængende nødvendigt det end er at få gennemført skattereformen, overskygges dette spørgsmål dog i dagens situation af interessen for regeringsomdannelsen, dens årsager og følger. Man har forsøgt at finde årsagerne blandt tre muligheder: at der er vanskeligheder og uenighed inden for regeringen, at regeringen ønsker at ændre markedspolitik, og at udnævnelsen af en speciel markedsminister, hvorved dette store område fjernes fra udenrigsministerens domæne, skulle opfattes som en fremstrakt hånd til venstre. Hvis der er noget om det sidste, må jeg sige, at det er letsindigt at bruge markedspolitikken som en bold i det partitaktiske spil, og at så intensivt venstre end agiterer, så ønsker dette parti slet ikke at føre Danmark ind i fællesmarkedet uden England. Hvis venstre havde ønske herom, ville partiet naturligvis for længst have stillet forslag i folketinget. Dets agitation er øregas for de landbrugere, som det i

[Aksel Larsen.]

letsindighed har indbildt, at medlemskab i fællesmarkedet ville være sådan en slags himmerige. Alle partier, også venstre, ved jo, at isoleret dansk indtræden i fællesmarkedet ikke ville give landbruget bedre afsætningsvilkår, men dårligere.

Vort hovedmarked, det engelske, ville skrumpe ind, og markedsudsigterne i fællesmarkedslandene ville være alt andet end gode, da disse lande har selvforsyning som mål. Det eventyr, man har fostret om, at fællesmarkedslandene i givet fald ville opkræve 1.400 mill. kr. hos deres skatteydere og forære os dem som subsidier for landbrugseksporten til tredjeland, var jo kun et eventyr. Hvis fællesmarkedet var interesseret i dansk medlemskab, ville forhandlingerne sandsynligvis vare flere år, og med forhandlingernes indledning ville dansk landbrug risikere at gå glip af de fordele, det har nu, bl. a. i England og Sverige. Hertil kommer, at ved indtræden i fællesmarkedet — ja, jeg ved ikke, om dette virker på Landbrugsrådet — ville industrien, som har haft meget stor fordel af EFTA-samarbejdet, komme ud for vanskeligheder, som ikke blev mindre, hvis madvarepriserne i Danmark skulle sættes op på fællesmarkedsniveau; det ville jo igen forhøje produktionsomkostningerne. Hertil kommer, og det er jo nok det væsentlige, at vi ved dansk indtræden i fællesmarkedet ville miste dansk suverænitet over danske anliggender; der ville opstå alvorlig fare for store tyske jordkøb i Danmark o. s. v. Romtraktatens fællesmarked er ikke et sted, hvor Danmark hører hjemme.

Meget tyder imidlertid på, at her er et område, hvor regeringen har ændret politik. Ja, for i hvert fald til og med det såkaldte ambassadørmøde i folketingets markedsudvalg den 18. august havde regering og folketing den anden markedspolitik end den, statsministeren og markedsministeren tilsyneladende nu er talsmænd for. Siden 1963 har det været folketingets markedspolitik, at vi nok skulle tilstræbe et stort europæisk markedsområde; men indtil det blev muligt, skulle Danmark forblive som loyalt medlem af EFTA og arbejde på at udbygge det nordiske økonomiske og handelspolitiske samarbejde med nordisk integration som mål. Vi skulle slet ikke foretage tilnærmel-

ser til, endsiges føre forhandlinger med fællesmarkedet om optagelse uden sammen med England og de nordiske lande. Regeringen havde underskrevet musketerløftet fra Londonmødet i EFTA og havde på ministermødet i Bergen i fjor forpligtet sig til ikke at tage noget initiativ uden forud at have orienteret EFTA-landene.

Det må unægtelig forbløffe, at to eller tre ministre med statsministeren i spidsen gennem deres udtalelser tager et dansk initiativ som det, vi nu kender. De har ikke forhandlet med folketinget. Om de har orienteret EFTA-landene, ved jeg ikke, men meget tyder på, at endogså Sveriges og Norges regeringer har måttet lade sig informere gennem aviserne. Ligeftrem fremmende for det nordiske samarbejde kan det jo ikke siges at være.

Det lyder unægtelig flot, men ikke særlig diplomatisk, at den nybagte markedsminister — jeg støtter mig her på avisernes referater — i Bruxelles siger: nu giver vi England et års betænkningstid til, men så heller ikke mere. Det lyder, som om han sagde: hør, hvor vi gungrer. Det lyder også myndigt, når han siger: jeg garanterer, at inden et år forhandler de nordiske lande med fællesmarkedet. Hvem har givet markedsministeren fuldmagt til det?

Statsministeren kan henvise til, at han kun har talt om et skandinavisk eller nordisk initiativ. Det er rigtigt, men han fik jo omgående besked om de forhold, han så udmærket kendte i forvejen, at hverken Norge eller Sverige vil være med. Statsministeren salverede sig ikke, selv om han har skyndt sig at forsikre, at han ikke tænkte på isolerede danske forhandlinger. Han og alle andre vidste jo i forvejen, at fællesnordiske forhandlinger ville det ikke blive til. Han må ikke blive forbavset, hvis man nu i fællesmarkedet bliver meget kølig under eventuelle forhandlinger om vore handelsforhold og afsætning af danske landbrugsprodukter, og hvis man spørger: hvorfor kommer Danmark så ikke med den optagelsesansøgning, som jeres statsminister faktisk har bebudet?

Statsministeren har efter min opfattelse skaffet Danmark en rigtig dårlig forhandlingsposition såvel over for EFTA-landene som over for fællesmarkedet. Den er ikke blevet bedre af hans tale i Strasbourg,

[Aksel Larsen.]

hvor han udråbte: Danmark kan ikke blive ved at vente på England, og hvor han betydte, at Danmark har så travlt, fordi vi lider under særlige vanskeligheder. Det hjælper desværre ikke, at han dermed har malet Danmarks økonomiske situation med farver, han ikke har på paletten herhjemme. Han anvendte jo også helt andre og meget lysere farver, da han i sin programtale i tirsdags skildrede Danmarks økonomiske og handelspolitiske situation som gunstig, hvad der er adskilligt mere i overensstemmelse med sandheden end hans fremstilling af de særlige vanskeligheder i Strasbourg.

De første følger af initiativet kender vi allerede. Norge siger: ikke uden England. Sverige siger: intet nordisk initiativ og sandsynligvis til sin tid højest svensk associering. Man spørger i Sverige: hvad mon den danske statsminister har tænkt sig angående Finland, som dog også hører med til Norden? Man spørger: har man helt overset de store muligheder, dansk landbrug vil finde i Sverige, når planen om nedsettelse af selvforsyningsgraden virkeliggøres og Sverige øger sin landbrugseksport med for 1 milliard kr.?

Ja, alt dette har vel allerede bidraget til betydelig nøgternhed. Hertil bidrager også den engelske regerings reaktion, udtrykt gennem hr. Patrick Gordon Walkers erklæring i Strasbourg, som hr. Baunsgaard allerede har omtalt. Heller ikke en sådan erklæring kunne overraske de danske ministre. Udenrigsministeren har jo adskillige gange klargjort, at et selvstændigt dansk initiativ netop måtte forventes at få bl. a. den følge, at England begrænsede sin landbrugsimport fra Danmark.

Det vil være af interesse for folketinget at få statsministerens, økonomiministerens og handelsministerens forklaringer på årsagerne til deres initiativ og udtalelser. Det havde uægtelig været bedre, om de havde rådført sig med folketinget forud. Hvis de havde gjort det, kan man vist godt gå ud fra, at deres udtalelser ikke var blevet fremsat. Det glæder mig, at statsministeren i regeringens programtale i tirsdags udtrykte sig noget anderledes på den samlede regerings vegne og var i overensstemmelse med regeringens og folketingets hidtidige markedspolitik.

Vi er alle enige om, at det størst mulige europæiske markedsområde med fri bevægelighed for varer af enhver slags og mindst mulige toldsatser landene imellem vil være også i Danmarks interesse, og at det bør tilstræbes. Det er muligt, at et sådant kan skabes ved forhandlinger mellem EFTA som sådant og fællesmarkedet som sådant — ja, forhåbentlig også med andre lande — men det bør forudsætte en ikke ringe ændring i fællesmarkedet, således at dets struktur økonomisk, statspolitisk, og hvad landenes suverænitet angår, bliver også i de nordiske landes interesse. At arbejde herfor kræver imidlertid solidaritet i EFTA og solidaritet i Norden.

Sikkert er det, at vi ikke bør bryde ud af EFTA-fællesskabet, og at vi fremfor alt bør holde sammen med de nordiske lande. Det er måske ikke helt smigrende for os, at vi skulle have EFTA til at hjælpe os med at bryde toldskrankerne ned mellem vore lande, men det er jo godt, det skete. Lad os så gå videre, og lad os ikke nørkle for længe med „pakeløsninger“. Lad os som en begyndelse få indledt udviklingen henimod et fælles nordisk marked for landbrugsvarer og mod en harmonisering af de nordiske landes ydre toldsatser samt få etableret det intime handelspolitiske samarbejde, som alle i princippet er enige om, og som kan praktiseres. En sådan udvikling bør fortsætte, til den økonomiske integration mellem vore lande er tilvejebragt. Herved, ved intimt økonomisk samarbejde, skabes de reelle forudsætninger også for et intimt udenrigspolitisk samarbejde. Det vil alt sammen gavne alle de nordske lande, og det vil gøre dem til en faktor af meget stor betydning ikke blot for den europæiske udvikling, men også i større målestok, herunder for bevarelse af verdensfreden og for tilvejebringelse af afspænding og sikkerhed.

Jeg er nødt til også at sige et par bemærkninger om det forslag om motiveret dagsorden, som hr. Poul Møller har fremsat. Jeg synes, at grundtanken i forslaget er god, og jeg er glad for, at det er fremsat; men jeg synes, at det burde formuleres lidt anderledes, så det kan blive mere tydeligt, hvad det drejer sig om. Det, der er årsagen til den stærke skattestigning for stigende indkomster, er jo nemlig den eksisterende skattefradragsregel, og jeg tillader mig

[Aksel Larsen.]

derfor at stille følgende ændringsforslag til hr. Poul Møllers forslag om motiveret dagsorden:

„Ordene „der mildner beskatningen af indkomststigninger“ ændres til: „der ved afskaffelse af skattefradragreglen mildner beskatningen af indkomststigninger“.“

Jeg anbefaler såvel de konservative som tinget i øvrigt at stemme for dette ændringsforslag og, når det er vedtaget, at stemme for forslaget om motiveret dagsorden i den således ændrede affattelse.

Formanden: Der er nu stillet følgende ændringsforslag til forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Også dette ændringsforslag indgår nu i forhandlingen.

Iver Poulsen: Selv om læseferien jo på en måde godt kan siges at høre en tidligere tid til, finder jeg det alligevel uheldigt, at der ikke er overladt ordførerne bare et par dage til at sætte sig ind i statsministerens åbningstale, som skal kommenteres i dag; de få timer, der bliver tilovers, slår jo ikke til til den grundige gennemgang, som en sådan åbningstale burde have.

Statsministerens åbningstale lignede for resten i mangt og meget sin forgænger, men det var bemærkelsesværdigt, at statsministeren under omtalen af regeringens almindelige stilling ikke berørte den inflation, der i så mange år har redet landet som en mare. Statsministeren anvendte de tidligere forsøgte metoder: indtrængende opfordringer til alle om at vise mådehold med hensyn til indkomststigninger, stigningerne i pengeindkomsterne måtte holdes inden for de rammer, som produktivitetsforbedringen tillader — det er jo de ca. 3 pct. — samt at der påhviler alle grupper og alle organisationer, som har indflydelse på udviklingen af pengeindkomsterne, et ansvar for, at stigningerne holdes inden for de rammer, som samfundsøkonomien afstikker.

Det har vi jo alt sammen hørt før, men vi har jo også bemærket, at de indtrængende opfordringer kun har virket såre lidt. Heroverfor er det bemærkelsesværdigt, at regeringen vel siger, at den vil føre en tilbageholdende udgiftspolitik, men alligevel vil statens samlede udgifter stige stærkere end den samlede produktion. Der er vist ikke

noget at sige til, at befolkningen ikke rigtig kan forstå det forhold, at befolkningen skal vise mådehold med hensyn til stigninger i pengeindtægterne, at de har et stort ansvar her, medens regeringen må forøge sit forbrug ud over, hvad produktivitetstigningen tillader. Jeg tror, mange mennesker vil spørge: ja, men har regeringen da ikke et ansvar? Er det da ikke regeringens pligt også at vise mådehold? Hvorfor da ikke sige tingene lige ud, som de er: at vi ikke har råd til hverken at sætte arbejdstiden ned eller lønningerne op, for det vil vedligeholde om ikke forstærke den inflation, der er en alvorlig trussel imod valutaen og beskæftigelsen.

Statsministeren har jo tidligere givet udtryk for, at vi har inflation her i landet, og at han ikke havde noget imod, at vi fandt frem til en antiinflationplan, der kunne sikre en mere afdæmpet og rimelig udvikling, som i højere grad varetager hensynet til dansk produktionskonkurrenceevne i forhold til udlandet. Vi har endog her i tinget siddende et udvalg, som skal undersøge inflationens årsager. Det er prisværdigt, men det er jo også sket på et borgerligt initiativ. Det ville dog unægtelig have været af større betydning, om regeringen havde grebet fastere og mere målbevidst om inflationsondets rod, før den bitre nød eventuelt tvinger os til at gå lige så drastisk til værks, som den engelske premierminister måtte gøre det. Skal vi se sandheden i øjnene, er jeg bange for, at vi faktisk i dag står på tærsklen til så alvorlige vanskeligheder inden for dansk produktion, at det er uansvarligt at lade tingene fortsætte i den gamle skure, som vi nu har hygget os i gennem en årrække under de allerbedste konjunkturer, vi nogen sinde har oplevet. Ikke blot har vi tildelt hinanden større indtægter, end vor produktion og indtjening har kunnet bære, men staten er gået i spidsen med et stadig stigende forbrug, og resultatet kender vi: en fortsat inflation med dens faretruende virkninger. Jeg tror ikke, regeringen skal vente, at befolkningen vil blive ved med at acceptere de eneste midler, regeringen kender, nemlig øgede statsindtægter igennem kriseagtige økonomiske forlig og diverse varefordyrende buketter. Befolkningen føler nemlig en skattetræthed; og en

[Iver Poulsen.]

skattesurhed breder sig — og breder sig hastigt.

Det er, som om regeringen helt har glemt, at der er noget, der hedder arbejdsløshed; men i den seneste tid, er vi jo på en ubehagelig måde blevet mindet om, at arbejdsløsheden er noget, som rykker os stadig tættere ind på livet. Der er jo virksomheder, som allerede har måttet ophøre, og forleden kunne vi læse om endnu en eksportvirksomhed, der måtte afskedige et betydeligt antal funktionærer med den klare begrundelse, at det stærkt stigende omkostningsniveau umuliggjorde balance på virksomhedens regnskab, når produktionen skal afsættes til verdensmarkedets stabile priser, og det var en eksportvirksomhed, der her er tale om.

Det er muligt, at vi endnu ligger lidt lunere i svinget, end England gør det, men jeg er bange for, at fristen er kort, hvis vi ikke omgående tager reb i sejlene, hvad inflationen angår. I modsat fald kan den nærmeste fremtid bringe os betydelige vanskeligheder i retning af fald i produktion og beskæftigelse, og her kan jeg henvise til rapporter fra det økonomiske råd, som taler et meget alvorligt sprog.

En af vejene til at få lagt en dæmper på inflationen er en skattereform, vel at mærke en reform med reformer og ikke blot forskellige lapperier på et i forvejen overlappet system. Og her må jeg henvise til de uafhængiges skattereformforslag, som blev afgivet til merværdiafgiftsudvalget den 5. maj i år. Jeg skal ikke ved denne lejlighed gå i enkeltheder, men jeg må nævne forslagens hovedlinjer.

Formålet med forslaget er at støtte den enkeltes arbejdsløst og initiativ gennem øgede muligheder for privat opsparing. Indkomstskattesystemet indrettes med bundgrænser og tilskud til mindrebemidlede, begge dele beregnet efter familiens størrelse og i øvrigt sådan, at indkomstskatten betales med en fast procent. Hvad der derudover skal bruges i den offentlige husholdning, foreslår vi skaffet på grundlag af forbruget ad tre veje, dels som punktskatter, dem, vi har i dag, og som vi i denne forbindelse ikke har rørt ved, dels ved en progressiv skat på merforbruget, det særlig store forbrug ud over et vist skattefrit

normalforbrug efter familiens størrelse, d. v. s. det luksusforbrug, som vor valutabalance viser at vi kun i begrænset omfang har råd til, og endelig ved en proportional-skat på det samlede forbrug på f. eks. 10 pct. Begge disse direkte forbrugsskatter beregnes efter selvangivelsen og kommer ikke til at belaste erhvervslivet som en ekstra arbejds- og opkrævningsbyrde, og det anser vi i hvert fald for noget meget værdifuldt. Den sidste skat på hele forbruget — man kunne kalde den oms ved kilden, altså ved forbrugerkilden — nødvendigvis som enhver almindelig forbrugsafgift kompositioner for forbrugere med lave indtægter, men det er taget i betragtning ved de foreslåede bundgrænser og tilskud i forbindelse med indkomstbeskatningen.

Så vidt jeg har forstået venstres skatteforslag, hviler det på nogenlunde de samme tanker; men hvor de uafhængige vil beskattede merforbruget direkte hos skatteyderen selv, er venstre blevet stående ved en omsætningsafgift opkrævet indirekte med de erhvervsdrivende som skatteopkrævere. Vi tror ikke, at venstres tanke er hensigtsmæssig, for den vil nemlig medføre, at de erhvervsdrivende får pålagt ekstra byrder og ekstra betydelige omkostninger som skatteopkrævere. Yderligere vil efter venstres forslag forbrugsafgiften blive meget stor, og derfor vil den også kræve en mængde kompositioner.

Når statsministeren taler om skatte-reform, siger han som oftest kildeskat og synes dermed at mene, at man har fundet de vises sten. Det påstås gang på gang nærmest som et hovedargument, at størstedelen af befolkningen ønsker kildeskat. Men jeg har nu på fornemmelsen, at hvis denne påstand er rigtig, så er det i høj grad, fordi befolkningen ikke har fået fyldestgørende og alsidige oplysninger om, hvad kildeskatten efter regeringens system egentlig betyder. Det er muligt, at en samtidighedsbeskatning kan have visse fordele, men jeg tror, at de samme fordele ville kunne opnås på anden og bedre måde, bedre ikke blot for erhvervslivet, der også ved kildeskatteforslaget får en uoverskuelig belastning både tidsmæssigt og omkostningsmæssigt, men bedre også for lønmodtagerne.

[Iver Poulsen.]

Det må have vægt, at hr. Skræppenborg-Nielsen, der både kender lønmodtagernes forhold og har en betydelig administrativ erfaring, gang på gang og senest i Jyllands-Posten for i går, den 5. oktober, så klart tager afstand fra den tvungne kildeskat. Det er muligt, at der vil kunne opnås et smidigere system ved en frivillig samtidighedsbeskatning efter de linjer, som er foreslået af de konservative, og det må være en selvfølge, at disse muligheder grundigt overvejes og gennemarbejdes, inden folketinget kaster befolkningen ud i et tvivlsomt og kostbart eksperiment, som det bagefter vil være umuligt at komme ud af igen.

Regeringen lægger stor vægt på en tillægspension til alle, men jeg tror ikke, at en sådan ny tvangspension ønskes af et flertal i befolkningen. Man kan næppe påstå, at ATP-ordningen blev nogen succes. Den er en stadig kilde til irritation ikke blot for mange arbejdsgivere — ikke mindst de mindre arbejdsgivere — men også for mange lønmodtagere. Dens administration har det første år kostet ca. 6 mill. kr., og hvem skal betale disse mange penge i administrationsomkostninger? Det skal den produktion, der er en livsbetingelse for os alle.

Den almindelige folkepension må danne en grundsikring for alle, men derudover bør befolkningen have lov til i frihed selv at bestemme, om den ønsker en yderligere sikring i alderdommen og da under hvilken form. Ikke mindst for visse erhvervsgræne bl. a. de selvstændige mindre næringsdrivende vil en tvungen tillægspension virke urimeligt og samfundsmæssigt absolut u hensigtsmæssigt. En landmand f. eks. sparer normalt op på den måde, at han bruger de penge, som han forhåbentlig inden alt for længe igen får tilovers, til at forbedre og udbygge sit produktionsapparat, og nøjagtigt det samme gælder jo for de fleste selvstændige mindre næringsdrivende. Men fratager man disse mennesker en del af deres indtægt til en tillægspensionspræmie, bliver den private opsparing tilsvarende mindre; den udbygning af produktionsapparatet, som samfundet absolut må være stærkt interesseret i, bremses, og de mennesker, der til samfundets gavn ønsker denne form for selvpensionering, får deres muligheder ganske meningsløst beskåret; de

bliver faktisk ringere stillet livet igennem uden at få det bedre i alderdommen.

Befolkningens interesse for tillægspensionen er efter min opfattelse også svindende, fordi befolkningen er blevet klar over, at den jo selv skal betale ikke blot pensionen, men også de utvivlsomt meget betydelige omkostninger, som administrationen af en sådan pensionsordning vil medføre. Endelig må man jo i høj grad være opmærksom på, at dannelsen af statslige milliardfonds meget let kan føre til den investeringskontrol, som er et socialdemokratisk ønskemål.

Derfor er jeg fuldstændig enig med hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt), når han i sit blad Børsen skriver, at det ikke kan være en opgave for liberal politik at støtte et så gigantisk socialistisk projekt, og derfor kan de uafhængige heller ikke støtte et sådant projekt.

De uafhængige advarer imod de skoletanker, som i øjeblikket dominerer debatten om vort fremtidige undervisningssystem. Vi finder, at skoletvang lige så lidt som anden form for tvang hører hjemme i et demokratisk samfund. Her må tilskyndelse sættes i stedet for tvang. Fremtidens krav er effektivitet; det gælder også på undervisningens område, og det opnås bedst, når hver enkelt så tidligt som muligt bliver undervist i overensstemmelse med sine individuelle evner og interesser. De uafhængige ønsker den 7-årige undervisningspligt bevaret, og når der nu er tilfredsstillende frivillig tilgang til 8. og 9. skoleår, så kan vi da ikke se, at der er nogen grund til at indføre tvang.

Efter 7 år i hovedskolen, hvor der lægges vægt på at give børnene en solid, almen undervisning, må de unge have stor valgfrihed og ret til en 3- eller 5-årig undervisning, en ret, som de må beholde, selv om de af forskellige grunde, f. eks. på grund af skoletræthed, ønsker at afbryde skolegangen et år eller to for eventuelt at gå ud i praktisk arbejde. Men for at kunne opnå det må der oprettes kursus, og de eksisterende 2-årige real- og studenterkursus bør udvides og ligestilles med offentlige skoler, så undervisningen her også bliver gratis, således at de unge, der — om jeg så må sige — efter et års tid eller to ude i det praktiske liv har fundet sig selv, kan gå i gang med den undervisning og den uddannelse, som stem-

[Iver Poulsen.]

mer med deres evner og lyst. Erfaringen viser, at der netop fra disse kursus udgår mange elever, der repræsenterer en intelligensreserve, som samfundet ikke har råd til at undvære. Det ville være en forbrydelse på grund af stive skoleformer at udelukke elever, der har lidt af skoletræthed, fra senere at få en videregående uddannelse.

Med hensyn til ungdommens uddannelsesfond har jeg jo stillet et spørgsmål i sommer til den højtærede undervisningsminister, men det er der ingen grund til at komme nærmere ind på, eftersom en kommission nu sidder og arbejder med spørgsmålet stipendier/lån, og når kommissionsarbejdet er forbi, vil den sag komme til drøftelse. Men jeg vil da gerne nævne, at de uafhængige, som vi sagde det allerede i 1960-61, ønsker en generel låneordning, hvor det er evner, lyst og vilje hos den unge, der er det afgørende kriterium for, om vedkommende kan opnå et studielån, som vi gerne ser rentefrit i studietiden, men som efter uddannelsen naturligvis skal forrentes og afdrages; og vi ønsker, at en sådan låneordning også skal omfatte andre end den studerende ungdom, at den også skal omfatte erhvervslivets unge, og man må kunne nå frem til en ordning, som ligestiller de unge uanset erhverv og uanset forældrenes økonomiske forhold. Det er urigtigt, at forældrenes økonomiske forhold skal rejse skel imellem ungdommen med hensyn til dens muligheder for at opnå lån til uddannelsen.

Jeg var noget skuffet over, at statsministeren ofrede så få ord på landbruget, for det er stadig væk et livsvigtigt erhverv her i samfundet, og landbrugets øjeblikkelige situation er så alvorlig, at regeringen må ofre den den allerstørste opmærksomhed. Her er ikke blot tale om et rent menneskeligt fænomen, men landbrugets udøvere er underbetalt; det er den lavest lønnede gruppe, vi har her i landet, og landbruget kan ikke betale de høje omkostninger, herunder de store lønninger, for de kan jo ikke vælte omkostningerne over på varepriserne.

To tredjedele af produktionen eksporteres, og når vi ikke kan konkurrere på grund af de høje lønninger og det høje omkostningsniveau, så må man se landbrugets unge flygte fra landbruget, ikke fordi de mangler lyst eller evner, men simpelt hen fordi de kan tjene meget mere i andre erhverv.

Det viser sig jo også, at i de sidste 20-30 år er antallet af beskæftigede ved landbrugserhvervet blevet halveret; det har naturligvis medført en stærkt forøget arbejdsbyrde for den del, der er tilbage, og det er rigtigt, som det også er blevet sagt her fra talerstolen af hr. Carl Petersen, at landbruget ikke har fået sin rimelige andel af den almindelige velstandsstigning. Når hertil kommer, at det arbejder billigere end andre her i samfundet, så må det af rent menneskelige grunde være ganske naturligt, at regeringen ofrer den side af sagen den største opmærksomhed. Hvor alvorligt det står til, viser jo bl. a. også den omstændighed, at landbrugets gæld i de sidste 10 år er steget fra 5,9 milliarder kr. til 12,6 milliarder kr., så der er økonomiske vanskeligheder i mange landbohjem, og flugten fra landbruget vil få følger. Kun ca. 2.000 unge imellem 21 og 25 år er uddannet til at overtage brugene, og det vil betyde, at der kun er 50.000-60.000 til at overtage de ca. 170.000 brug. Det vil altså sige, at enten skal vi i gang med meget store sammenlægninger, eller også får vi ødegårdsproblemet lige ind på livet.

Rent samfundsmæssigt kan man da stille det spørgsmål: har samfundet råd til at undvære den nettovaluta, som landbruget hjembringer? Det har samfundet ikke. Tørre tal viser simpelt hen, at hverken industriproduktionen, og dermed beskæftigelsen, eller befolkningens levestandard kan opretholdes uden den valuta, som landbruget hjembringer, og det var 5,2 milliarder kr. sidste år. Derfor må den danske befolkning, og derfor må regeringen tage landbrugets vanskelige forhold op til meget alvorlig overvejelse, også på længere sigt. Det påstås fra sagkyndig side — og

[Iver Poulsen.]

det er sikkert rigtigt — at når markedsforholdene trækker sig i lave, vil der blive virkelig brug for landbrugets produktion, for levnedsmidler; derfor må det da være af den allerstørste samfundsmæssige betydning, at man holder landbrugets produktionsapparat intakt i den ventetid, vi står over for, og den har vi jo forstået godt kan blive lang. Men der skal hjælpes, og der skal hjælpes hurtigt, for der er jo allerede en temmelig stærk udrydning af den danske kvægbestand i gang. Og hvis vi får det produktionsapparat ødelagt, vil det sive meget hårdt til samfundet, når markedsforholdene til sin tid har trukket sig i lave. De omkostninger, som pålægges landbruget — indenlandske omkostninger såvel som de omkostninger, forholdene i fællesmarkedet pålægger landbruget — kan det ikke være landbrugets pligt alene at bære.

Det må være en samfundsinteresse at holde dette produktionsapparat i gang, og derfor må landbruget snarest have hjælp og kompensation. Her har de uafhængige henvist til, at de nuværende støtteordninger burde afløses og erstattes af variable afregningstillæg; endvidere bliver det utvivlsomt nødvendigt at ændre pristalsberegningen, således at produktion og eksportindtægt indgår som faktorer i pristallets beregninger. Endelig bør skatten på produktionsjorden naturligvis afvikles, og stempelelægiften ved nyetableringer bør ophæves.

Hvad angår det udenrigspolitiske, skal jeg fatte mig i stor korthed. Vi må jo med den største beklagelse erkende, at FN's betydning som fredsbevarende faktor er blevet meget, meget stærkt reduceret, og at den uro, der er inden for NATO, også kan indeholde visse trusler. For Danmark må det derfor være ganske klart, at vi af al vor evne må styrke sammenholdet inden for NATO. Det er simpelt hen en livsbetingelse for os, og det er en betingelse for fredens opretholdelse.

Med hensyn til Vietnam er der jo sagt mange forskellige ting. Jeg skal ikke udtale mig stærkt derom, men vil bare gerne advare imod, at vi svinger os op til dommere i et så indviklet spørgsmål, og vi må i hvert fald i denne forbindelse aldrig glemme vor største allierede, USA, og hvad

vi skylder USA — det skulle jo nødvendig komme dertil, at vi skulle blive betragtet som en illoyal allieret. USA har jo aldrig villet kolonisere, men har tværtimod ønsket frihed — og frihed for så mange som muligt.

Hvad angår markedsspørgsmålet, vil jeg gerne ønske den nye minister velkommen; der vil blive lagt store opgaver på markedsministerens skuldre. Hvorvidt statsministerens nordiske initiativ var rigtigt eller forkert, om statsministeren eventuelt burde have orienteret de andre nordiske lande og folketingets markedsudvalg, det er jo spørgsmål, som man kan tage op til overvejelse. Der er jo ret stor enighed her i folketinget om den markedspolitik, der skal føres, og derfor kunne der måske have været mening i, at statsministeren havde orienteret i hvert fald det udenrigspolitiske nævn om forholdene og om, hvad statsministeren ville sige i Strasbourg. Men vi står stadig væk på det samme standpunkt: vi ønsker et stort, samlet europæisk marked. Ad hvilken vej vi så skal komme derind, ja, det må fremtiden vise; det er der ingen, der kan vide noget om i dag — det tror jeg i hvert fald ikke. Men vi skal derind på den rigtige måde, og det kræver utvivlsomt meget stor varsomhed. I hvert fald har vi ikke råd til at tabe de EFTA-fordele, som vi har opnået, og selv om der fra visse landbrugs-kredse tales meget om, at Danmark bør gå ind i fællesmarkedet alene, er det nu værd at lægge mærke til, at en mand som formanden for Eksport-Svineslagteriernes Salgsforening, Dons Christensen, advarer imod en isoleret indtræden, uden England. Han har jo udtalt i et interview, at han slet ikke tør tænke på, hvad der vil ske, hvis vi går ind uden England; i hvert fald anser han det for ganske klart, at — som han siger — vore EFTA-fordele ville ryge, og det har det danske samfund ikke råd til. Det tror jeg heller ikke dansk landbrug vil mene at det har råd til.

Men som sagt, vi ønsker det store fællesmarked. At man skal nå frem dertil gennem forskellige etaper, er der vel ingen tvivl om; fremtiden må så vise, hvor mulighederne ligger, og vi må håbe, at regeringen, som den blev opfordret til det af folketinget, vil undersøge og udnytte enhver mulighed.

Vi kan stemme for det af hr. Poul Møller

[Iver Poulsen.]

stillede dagsordenforslag, men ikke for det af hr. Aksel Larsen dertil stillede ændringsforslag.

Niels Westerby: Jeg tror, det er en god form, at taletiden for de enkelte ordførere er blevet begrænset til en halv time her ved åbningsdebatten. Jeg tror også, det er en god form, at statsministeren har delt den såkaldte trontale op i to dele, i en skriftlig og en mundtlig del; jeg tror, de to ting i forbindelse med hinanden vil hjælpe med til at koncentrere forhandlingerne om nogle enkelte punkter.

Først et par bemærkninger om markedspolitikken. Venstre har på sit landsmøde i Odense foreslået, at Danmark skulle indtræde alene i fællesmarkedet. Men hr. Poul Hartling har ikke fremsat dette forslag under denne debat. Statsministeren har i en tale i Strasbourg foreslået, at de nordiske lande i fællesskab skulle søge ind i fællesmarkedet, selv om England ikke er parat til det; men man fandt ikke noget i den såkaldte trontale, som tydede i retning af, at regeringen agter at stille et virkeligt forslag herom. Hvad der er foregået på markedspolitikens område, er for venstres vedkommende foregået i Odense og for regeringens vedkommende i Strasbourg, men her i folketinget er stillingen nøjagtig den samme, som den hele tiden har været.

Jeg mener, man må afvise, og klart afvise, et forslag om Danmarks isolerede indtræden i fællesmarkedet. For det første vil det være et økonomisk hasarderet foretagende. Dansk industri vil løbe en fare for at tabe den store afsætning, som er oparbejdet i de andre nordiske lande og i EFTA-landene som helhed i de senere år. Det vil kunne dreje sig om meget store eksportsummer, der vil kunne tabes herved.

Heller ikke for landbrugets vedkommende er jeg sikker på det vil være en fordel; dette hævdes ofte fra landbrugsside, men meningene er jo delte. Landbrugsrådets vicepræsident, formanden for slagterierne, Dons Christensen, har for nylig udtalt, at han slet ikke turde tænke på mulighederne for dansk landbrug, i særdeleshed for dansk baconeksport til England, hvis man trådte ud af EFTA og gik ind i fællesmarkedet; og det er i alt fald givet, at de fordele,

dansk landbrug har opnået i EFTA-området ved vort medlemskab dér, vil blive tabt, hvis vi træder ind i fællesmarkedet alene. Jeg tror, at også landbruget til tabe derved. Jeg tror derfor ikke, det på nogen måde vil være en økonomisk fordel, hvis Danmark søgte isoleret optagelse i fællesmarkedet.

Også i politisk henseende vil jeg anse det for farligt at tilslutte sig fællesmarkedet, hvis ikke England er med. Det er vigtigt for Danmark, at vi kommer ind i et politisk stabilt område, og man har ikke de samme garantier for politisk stabilitet i et Europa, hvor England ikke er med. Man har heller ikke de samme garantier for et godt forhold mellem dette område og USA, som når England er med. Jeg vil af disse grunde betragte det som en farlig politik, hvis Danmark alene vil søge om optagelse i fællesmarkedet.

På den anden side må man jo erkende, at situationen er vanskelig for de danske erhverv. Det er klart, at så længe Europa er delt, vil det danske erhvervsliv lide derved, vore eksportmuligheder vil blive forringet. Derfor er det så vigtigt for Danmark, at vi gør alt, hvad vi overhovedet formår, for at få en samlet økonomisk løsning i Vesteuropa, for at få en samlet økonomisk markedsordning i stand. Jeg har da også forestillet mig, at det er det, regeringen tænker på, når der holdes taler i Strasbourg, når økonomiministeren udtaler sig i USA, eller når den nye markedsminister udtaler sig om disse spørgsmål. Det er selvfølgelig et noget forvirrende billede, der tegner sig af regeringens politik på dette område, men jeg går da ud fra, at det er det, der er hovedsigtet med regeringens markedspolitik.

Desværre ser det sådan ud i øjeblikket, at det ikke er let at få udviklingen i skred; det ser endda særdeles vanskeligt ud, bl. a. fordi England af forskellige grunde synes at være noget lammet i øjeblikket. Det er imidlertid klart, at det samlede folketing — jeg kan i hvert fald sige liberalt centrum — er meget interesseret i af al vor evne at prøve at skubbe på dér, hvor vi kan, i retning af en europæisk markedsløsning.

På den anden side er der folk i dette land, som er bange for at finde en fælles vesteuropæisk løsning; men dem vil jeg bede forestille sig, at England kom i for-

[Niels Westerby.]

bindelse med fællesmarkedet, og at Norge og Sverige gjorde det samme, så ville det jo være utænkeligt, at Danmark skulle holde sig udenfor. Det ville simpelt hen ikke kunne lade sig gøre, hverken økonomisk eller politisk.

Dernæst til skattereformen. Om denne må jeg også sige, at billedet tegner sig temmelig uklart. Vi har nu haft forhandlinger i 15 år om en ny skattereform. Det var finansminister Thorkil Kristensen der først fremsatte et forslag til en skattereform, og der er nu gået 15 år, uden at man har fået nogen løsning. Venstre har holdt landsmøde for nylig, og dér var det ikke nemt for partiet at trække skattesynspunkterne klart op. Selv efter 15 års intensive skatteforhandlinger her i folketinget lykkedes det ikke det næststørste parti at trække linjerne for en klar skattepolitik op.

På samme måde forholder det sig også med regeringen. Når man studerer trontalen, kan man se en vending som „forhandle eventuelt om skattefradragsreglens ophævelse“. Vil det sige, at man er tilhænger af skattefradragsreglen, eller ønsker man at få den afskaffet? Hvis man læser i socialdemokratiets program må man gå ud fra, at partiet ønsker skattefradragsreglen afskaffet, men hvis man hørte statsministerens udtalelser i fjernsynet forud for sidste folketingsvalg, må man gå ud fra, at socialdemokratiet ikke ønsker det. Altså står der „eventuelt“ i trontalen, højst uklart på et vigtigt skattepolitisk område.

På samme måde forholder det sig med det radikale venstre. Heller ikke dér har man noget skatteprogram, men det er bebudet, at der vil komme et i en nærmere fremtid. Jeg har oven i købet set i en af landets store aviser, Jyllands-Posten, at hr. Baunsgaard ikke var i stand til at skrive en krønike om det radikale venstres skatte-tanker, fordi de var ikke formuleret endnu. Også dette var efter 15 års intensivt skattepolitisk arbejde her i folketinget. Situationen er yderst uklar.

Over for dette står, at liberalt centrum har formuleret et klart skatteprogram, endda et særdeles klart og tilbunds gående skatteprogram. Liberalt centrums synspunkt er, at det, det drejer sig om, er at

få lettelser i indkomstbeskatningen, således at det kan betale sig for den enkelte at gøre en ekstra indsats for at tjene mere. Det andet synspunkt er, at vi ønsker, at forbruget skal bære en stærkere del af beskatningen. Ved at gøre det vil vi kunne udvirke en smule forbrugsdæmpning, og det er det, vi har brug for som et led i den økonomiske politik.

Der er også nogle mennesker, der har mulighed for at glemme, når de skriver selvangivelse. I jo højere grad vi har forbrugsbeskatning her i landet, jo vanskeligere vil det blive at glemme, når man skal betale sin skat. Man kan ikke gøre det, når det drejer sig om at betale forbrugsskatter, for de følger med den vare, som man køber.

Det drejer sig for liberalt centrum om at få en omlægning af hele vort skattesystem, væk fra at lægge byrderne på indkomstskatterne over til at lægge byrderne på forbruget, og det har vi udmøntet i helt konkrete tal. Lad mig bare nævne nogle hovedtal. Vi foreslår, at den skattefrie bundgrænse sættes op til 12.000 kr. for ægtepar. Det betyder, at man overhovedet ikke betaler skat af de første 12.000 tjente kroner. Vi foreslår endvidere, at man af hver 1.000 kr., som man tjener derover, skal betale 13 pct. i skat, d. v. s. 130 kr. af hver 1.000 kr. over 12.000 kr., og dette helt op til 49.000 kr.

Lad mig gøre opmærksom på, at der herved også er taget socialpolitiske hensyn, således at de svage skuldre ikke kommer til at bære mere. Vi foreslår, at børnetilskuddene bliver forhøjet fra 600 kr. til 1.200 kr. om året og for de enlige, der har børn, helt op til 1.600 kr. om året. Vi foreslår, at der bliver givet 200 mill. kr. i kompensationer til invaliderentemodtagere og folkepensionister og andre dårligt stillede enlige eller ægtepar, således at de ikke bliver ramt ved denne omlægning. 200 mill. kr. er dobbelt så meget, som der var foreslået af regeringen i det foregående folketingsår. Vi har jo ikke set forslagene endnu i dette folketingsår.

Der er altså taget socialpolitiske hensyn. De, der er svagt stillet her i samfundet, vil efter liberalt centrums skattereform ikke komme til at bære større byrder, men omvendt vil der være foretaget en omlægning, således at det kan betale sig at arbejde og tjene penge, således at vi ikke længere har

[Niels Westerby.]

så store muligheder for at glemme, når vi skal betale skat, og således at vore skattebyrder bliver lagt på forbruget, dér, hvor de rettelig bør ligge. Det er hovedsynspunktet.

Men lad mig så gøre opmærksom på, at det er nødvendigt at få ryddet op i skattejunglen. Vi har foreslået, at vi nu må have et fradragsstop. Det kan ikke nytte noget, at vi, hver gang vi gerne vil være venlige over for en eller anden befolkningsgruppe, så springer op og kommer med et forslag om et eller andet fradrag. Det er jo på den måde, junglen er fremkommet, og det er på den måde, der er fare for, at den vil vokse. Vi må også have tyndet ud, helst ryddet helt op i den jungle, vi allerede har.

Vi bør efter vor opfattelse afskaffe skattefradragsreglen, idet det ikke er muligt at bringe skatteprocenterne så langt ned, at merindtægter ikke bliver straffet for hårdt, uden at man ophæver skattefradragsreglen. Det bliver helt nødvendigt at gøre dette, ellers vil skatteprocenterne blive så høje, at folk straffes, når de sætter deres indtægt op. Dette er også forudsætningen for, at vi vil være med til at gennemføre kildeskat.

Jeg kan ikke helt fatte socialdemokratiske talere — måske gælder dette ikke statsministeren, men socialdemokratiske talere ud over landet — når de fremmaner, at der næsten vil blive paradisiske tilstande, hvis vi får kildeskat. Jeg kan heller ikke rigtig følge talere fra venstre og de konservative, når de ud over landet næsten fremstiller forholdene, som om socialismen er på vej med sin snigende hånd, hvis man gennemfører kildeskat. Ingen af delene er naturligvis rigtig. Både i Sverige, Norge, Vesttyskland, England og Frankrig har man jo kildeskat; men der er næppe nogen af borgerne i alle disse lande, der vil påstå, at de har paradisiske tilstande, fordi man dér har gennemført kildeskat. Omvendt har jeg heller ikke hørt de lokale Poul Møllere eller Poul Hartlinger i Sverige, Norge, Vesttyskland, Frankrig eller England sige, at de vil have afskaffet den kildeskat, som de allerede har fået indført. Dér taler man ikke om, at man har fået socialisme, fordi man har kildeskat. Det er noget ganske enestående og isoleret for Danmark, at vi har en liberal og en konvervativ ordfører,

der siger det; de siger det ikke i andre lande, hvor de har kildeskat.

Så må jeg ærlig talt føje til: hvorfor nu dette kæmpepolitiske slagsmål om kildeskat? Der er jo i virkeligheden kun en stakket frist, før man bliver tvunget til at gøre noget. Vi er jo enige om, at vi engang får en fælleseuropæisk markedsløsning, og et led i denne fælleseuropæiske markedsløsning er, at arbejdskraften kan vandre frit fra land til land. Det vil da være en helt uholdbar situation for Danmark, hvis de folk, der kommer her til landet, kan tjene penge og så vandre ud af landet, når de skal betale skat, medens vore borgere, når de flytter til andre lande, betaler skatten, medens de bestiller noget og tjener pengene. Det er en uholdbar situation. Det drejer sig selvfølgelig kun om en stakket frist, før vi får denne kildeskat. Hvorfor så al denne modstand? Men jeg vil gerne understrege, at det er nødvendigt, at den bliver praktisk håndterlig og enkel, og derfor forudsætter den også en enkel skattelovgivning. Dette er, vil jeg gerne klart sige til regeringen, en forudsætning fra vor side.

Vi har også gjort os andre tanker end at foretage en oprydning i skattefradragsjunglen for at gøre systemet enkelt. Vi har foreslået én skala for forsørgere og ikke-forsørgere, og jeg kan pege på en række andre forslag i vor skattereform om disse ting.

Jeg har bemærket, at statsministeren har gjort sig visse filosofiske overlægninger om, hvilke chancer der vil være for at bringe skattereformen i hus i det kommende folketingsår. Han har udtrykt det nogenlunde på den måde, at hvis han kunne blive enig med det radikale venstre, skulle han bare finde en enkelt stemme til. Nu er det jo ikke den helt store og smigrende rolle for en statsminister at skulle ud og finde en stemme; det måtte jo hellere gå på en anden måde. Jeg ved ikke, hvem statsministeren har tænkt på. Det kunne jo være, at det var på det ærede medlem hr. Aksel Larsen; det kunne jo også være, at det var det ærede medlem hr. Iver Poulsen, som statsministeren har tænkt på. Eller måske er det venstres enfant terrible, hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt), hvad ved jeg. Måske har han haft liberalt centrum i tankerne, da han sagde, han skulle ud og

[Niels Westerby.]

finde en stemme. Jeg vil indrømme, at vi i liberalt centrum er meget glade for det skattereformprogram, vi har lagt frem. Vi har også tænkt i de baner, at vi skulle ud og finde stemmer. Vi er jo kun to, så vi skal jo finde 87 stemmer for at få vedtaget vort skatteprogram, men det kan godt være, det vil vise sig, at det bliver lige så svært for statsministeren at finde én stemme, som det vil være for os at finde 87 stemmer til fordel for vort skatteprogram. Selvfølgelig vil det kun glæde os, hvis vi iblandt de 87 også kunne finde statsministeren.

Dernæst et par bemærkninger om selve den økonomiske politik. Det er jo blevet sagt samstemmende af formandskabet — de tre vismænd — i det økonomiske råd, af det økonomiske sekretariat og af Nationalbanken, at der i en række forhold er bedring i den økonomiske situation. Vi har nok prisstigninger her i landet, men de er aftaget i tempo og blevet mere moderate. Vi har nok et valutaproblem, men vi har ikke et akut valutaproblem, sådan som vi havde det for f. eks. et år siden. Det er også samstemmende blevet erklæret af alle eksperter i landet, havde jeg nær sagt, i hvert fald af de tre organer, at årsagen til denne bedring er at søge i den stramme økonomiske politik, der er blevet ført, og først og fremmest er at søge i den finanspolitik, der er blevet ført. Jeg må måske i al beskedenhed minde om, at liberalt centrum, dengang Liberal Debat, var ivrigere end nogen anden for, at denne stramme økonomiske politik skulle indledes i marts 1965; vi var i høj grad dem, der måtte lægge ryg til dengang, vi var også dem, som blev skældt ud for det, vi medvirkede til, men vi kan da konstatere i dag, at det har hjulpet; det har endda betydet ganske gode skridt i den rigtige retning. Allerede i marts 1965 sagde liberalt centrum, at man burde være gået videre. Vi havde ønsket at gå 400-500 mill. kr. videre, end man dengang gik; vi havde også fået tilsagn fra regeringen, fra socialdemokratiet og fra det radikale venstre om, at man hurtigt ville gøre det. Det blev bare ikke til noget, men det var ikke vor skyld, at man ikke straks gik det stykke videre.

På samme måde sagde vi allerede i

januar, da det lykkedes os, om jeg så må sige, at have det åndelige faderskab til det skridt, som venstre dengang foretog sammen med det radikale venstre og socialdemokratiet, at der skulle mere til. Havde man dengang fulgt vore råd, både i marts 1965 og i januar 1966, ville vi ikke i dag have haft de økonomiske problemer, som nu står tilbage. Vi ville have haft endnu mindre prisstigninger og et endnu mindre valutaproblem, og vi ville navnlig ikke have haft en kreditstramning af de dimensioner, vi har i øjeblikket. Vi ville heller ikke have haft en så høj rente eller udtrykt på anden måde så store kurstab.

Liberalt centrum anser det for meget vigtigt, at vi får økonomisk vækst, og derfor er det nødvendigt, at vi kommer af med kreditstramningen; den må og skal væk hurtigst muligt. Det er ikke blevet sagt af andre i denne debat, det bliver sagt af liberalt centrum nu, for vi vil gerne sætte en tyk streg under vigtigheden heraf. Det kan ikke nytte at rationere kreditten og på den måde begrænse byggeriet og erhvervsinvesteringerne. Det kan heller ikke nytte at have det høje renteniveau, der virker på samme måde over for erhvervslivets investeringer og over for byggeriet. Disse ting må væk. Det er ikke nok, at man taler om det, man må også gøre noget, og jeg vil her minde om liberalt centrums forslag om at reservere 500 mill. kr. af merværdiafgiften som basis for, at Nationalbanken kan ophæve kreditstramningen og efterhånden foretage betydelige obligationskøb og dermed presse renteniveauet nedad. Vi bør gøre noget ved dette problem snarest, og også af den grund bør vi have en merværdiafgift så hurtigt som overhovedet muligt.

Jeg bliver vel også nødt til at sige et par ord om indkomspolitikken. Jeg må sige, at jeg ikke er imponeret af forhandlingerne i det høje ting om dette spørgsmål, og jeg er heller ikke imponeret af statsministerens åbningstale og det brev, han har sendt ud til erhvervsorganisationerne. Ganske vist har de saglige instanser — formandskabet i det økonomiske råd, det økonomiske sekretariat og Nationalbanken — peget på, at indkomsterne i det næste år højst må stige 6-7 pct., og jeg har læst statsministerens udtalelser og det brev, han har sendt til de

[Niels Westerby.]

forskellige betydende erhvervsorganisationer og fagforeninger, på den måde, at han i virkeligheden er enig med de vise mænd. Men det er ikke nok at være enig med dem; det hele må ikke ende med at blive et slag i luften. Når det drejer sig om folketinget, er det afgørende ikke at sige, at vi er enige i den vurdering; det gør såmænd ikke indtryk på nogen. Det, det drejer sig om for folketinget og regeringen, er at sige til alle parter i erhvervslivet og i befolkningen, at hvis man ikke forholder sig i overensstemmelse med vort råd, så vil folketinget og regeringen gribe ind og inddrage den købekraft, der er pumpet ud ud over, hvad der er basis for i produktionen.

Jeg må sige, jeg savnede en klar tilkendegivelse heraf fra regeringen, og jeg savnede i lige så høj grad en klar tilkendegivelse heraf fra de øvrige ordførere i dag. Det er ikke fra nogen side klart blevet sagt, at hvis man går længere, end de saglige økonomiske instanser har nævnt, vil folketinget mande sig op og inddrage det, der er udbetalt mere, end der er basis for i produktionen. Det er det, der er behov for at sige, hvis det skal virke; ellers bliver vismændenes råd kun et slag i luften, og vi får igen et indkomstkapløb med alle de skader og ulemper, der følger heraf.

I indkomstpolitikken skal der være lighed for alle. Ligesom vi har lighed for loven, må der være lige vilkår for alle grupper med hensyn til indkomstpolitikken. Det kan bare ikke lige i øjeblikket i så høj grad gælde landbruget af den grund, at landbruget simpelt hen ikke har haft nogen indkomststigning i det sidste år. For byerhvervenes vedkommende har stigningen været betydelig mindre end for lønmodtagerne. Det er klart, at hvis der engang med tiden skulle opstå en situation for landbruget som den, der opstod, da man gennemførte prisbindinger i 1952, så er det landbrugets tur til at holde for, og det er klart, at vi også altid må have vor opmærksomhed rettet mod udbytter, dividender og avancer inden for erhvervslivet, for at indkomsten dér ikke skal løbe forud for lønmodtagernes indtægt, men det, der aktuelt og konkret er faren i øjeblikket, er, at lønmodtagerne løber forud for de andre, og så er det dér,

man må have mod til at sætte ind fra politisk side.

Jeg efterlyser klare tilkendegivelser fra såvel regeringen som de andre partier på dette vigtige område.

Om udenrigspolitikken skal jeg ikke gøre mange bemærkninger, da der eksisterer en så høj grad af enighed herom, som det blev udtrykt af hr. Poul Møller. Jeg vil dog gøre et par bemærkninger om de fjernere dele af riget.

Ville det ikke være rigtigt, om vi med hensyn til Grønland fik en Grønlandsdag, en Grønlandsdebat, hvor vi virkelig fik gennemdrøftet og gennemtænkt den politik, der bliver ført i Grønland i øjeblikket for at sidestille denne del af riget med den øvrige?

Må jeg om Færøerne sige, at jeg mener, det er rigtigt, at færingerne får en selvstændig repræsentation i Nordisk Råd. Det skulle være en selvfølge i Grundtvigs fædreland, hvor man altid har sagt, at de nordiske folk skal finde ind til sig selv og derigennem finde ind i det nordiske fællesskab, at man giver færingerne deres selvstændige repræsentation i Nordisk Råd. Kan være, at regeringen og andre kan henvise til, at der er vanskeligheder med hensyn til Ålandsøerne, ligesom der kan være problemer med, hvordan man ser på det fra norsk, finsk og svensk side. Jeg mener, det i hvert fald fra dansk side bør siges klart, at vi ønsker, at Færøerne repræsenteres selvstændigt i Nordisk Råd, og at det færøske flag kommer til at vaje dér side om side med de andre nordiske flag. Det bør efter min opfattelse være en selvfølge, at vi indtager den holdning fra dansk side.

Til sidst vil jeg — hr. formand, jeg har vel ikke brugt for megen tid? Der er vel forhåbentlig et par minutter tilbage?

Formanden: Ja, det er der.

Niels Westerby: Til sidst vil jeg gøre et par bemærkninger om den manglende handlekraft, som efter min opfattelse præger folketinget. Det er meget ofte i det daglige arbejde i folketinget svært at få sat de saglige problemer i forgrunden og få opmærksomheden koncentreret herom. Alt for megen tid går med valgspekulationer; det

[Niels Westerby.]

er vel sådan, at ikke engang en ikke særlig opmærksom lytter til debatten her i dag har kunnet undgå at spore, hvordan valgspækulationerne er et centralt led i det politiske billede herinde. Partiernes valgspækulationer træder i forgrunden, og det saglige arbejde træder dermed i baggrunden. På samme måde har spillet om regeringsmagten en alt for fremtrædende rolle. Det er jo en mindretalsregering, vi har; statsministeren eller regeringen kan kun udrette meget lidt alene, der skal jo flertal til i folketinget. Derfor er folketinget det centrale, når det drejer sig om sagerens løsning, og derfor kan jeg ikke fatte, at spillet om regeringsmagten indtager en så central rolle i det daglige arbejde og i forhandlingerne i det høje ting. Det burde være således, at spillet om regeringsmagten blev trængt i baggrunden og det saglige arbejde sat i forgrunden.

Jeg tror ikke, at vi kommer uden om visse forfatningsmæssige overvejelser med henblik på at forbedre rammerne omkring vort arbejde, således at valgspækulationer og spillet om regeringsmagten kan trænges i baggrunden og det saglige arbejde sættes i forgrunden. Hvis vi f. eks., således som tilfældet er i Norge, havde en bestemmelse om uændrede valgperioder på 4 år, før man holdt valg, så havde vi sikkerhed for et uforstyrret arbejde i hvert fald i 3½ år, uden at valgspækulationerne kunne komme til at trænge det saglige arbejde i baggrunden. Eller hvis vi havde det konstruktive mistillidsvotum i dansk forfatningsliv, som man har i Vesttyskland — altså dette, at det ikke er nok for at bringe en regering til fald, at der er et flertal imod den, men at der også skal være et flertal for en ny og en anden regering — ja, så ville regeringen have mere stabilitet, og det ville også betyde, at spillet om regeringsmagten blev trængt i baggrunden, og at man fik de saglige spørgsmål i forgrunden.

Naturligvis skal der kunne skiftes regering; en gang imellem vil det kunne skabe frisk luft i det parlamentariske liv og fremme arbejdet, det er en selvfølge; men det tidspunkt, da man i første række skal beskæftige sig med dette problem, er lige efter et valg, da skal man tænke sig meget nøje om på det område. Så længe valg-

perioden løber, bør det saglige arbejde være i forgrunden, og så skal der endda særdeles tungtvejende grunde til at styrte en regering. Derfor vil det være rigtigt at have det konstruktive mistillidsvotum, således at vi får mere stabilitet i regeringsarbejdet og dermed i det parlamentariske liv og får sat de saglige spørgsmål i forgrunden. Man kan da også overveje andre ting, men jeg vil i hvert fald pege på, at visse ændringer i de forfatningsmæssige rammer er aktuelle og må tages op til overvejelse; ellers er jeg bange for, at folketinget ikke vil være i stand til i fremtiden at løse opgaverne i et samfund, der er under hastig forandring. I et samfund, der er under så hastig forandring som det danske, kan det ikke nytte noget, at det politiske liv står stille, når afgørelserne skal træffes. Hvis vi kan forbedre rammerne, således at vi kan få sat mere skub i tingene, bør vi gøre det.

Knud Hertling: Statsministerens udtalelser i åbningstalen vedrørende Grønland kan ikke andet end vække berettiget glæde i alle de kredse, der er interesseret i Grønlands fortsatte udvikling. Ikke mindst gennem det korte afsnit i den skriftlige del af redogørelsen får vi oplyst, hvad regeringen agter at gøre i Grønland i de kommende år. Jeg har med særlig glæde bemærket, at regeringen i første række lægger vægt på at gennemføre den investeringsplan for årene 1966-70, der er anbefalet af Grønlandsrådet, og som netop er forhandlet i landsrådet under rådets møde i denne sommer. Denne udtalelse kan vel næppe forstås på anden måde, end at regeringen — formentlig i første række på grund af det indtryk, statsministeren under sin Grønlandsrejse har fået af de meget store behov for fortsat udbygning — har besluttet sig til at fastholde den af økonomiministeren i december 1965 fastlagte bevillingsramme.

Sagen er jo den, at Grønlandsrådet har lagt denne bevillingsramme til grund for sin behandling af investeringsplanen for årene 1966-70. Imidlertid ved vi på den anden side, at regeringen har henstillet til samtlige styrelser at gennemgå deres budgetter for 1967 og finde frem til områder, der kan nedskæres. Jeg formoder, at den nævnte henstilling også er tilgået ministeriet for Grønland. Hvis denne henstilling følges,

[Knuud Hertling.]

mangler der en logisk sammenhæng mellem statsministerens redegørelse fra i tirsdags og denne henstilling. Hvordan kan statsministeren på den ene side love i første række at lægge vægt på at gennemføre den af Grønlandsrådet anbefalede investeringsplan, mens finansministeren på den anden side ønsker budgettet for 1967 nedskåret? Jeg vil meget gerne anmode om at få en klar besked på dette punkt, om ikke før så under den kommende debat om finanslovsforslaget, idet sagen har overordentlig stor betydning for de enkelte kommunalbestyrelser i Grønland, for landsrådet og ikke mindst for de myndigheder, der er sat til at lave en koordination for Grønlands udvikling og planlægge byggeaktiviteten i de enkelte år, investeringsplanen omfatter, nemlig for Grønlandsrådet og ministeriet for Grønland.

Dette at lave en flerårig investeringsplan for den offentlige virksomhed er af meget ny dato i Danmark. Jeg synes, det tjener ministeriet for Grønland og ikke mindst ledelsen af Grønlands tekniske Organisation til ære, at man dér i god tid har forstået betydningen af sådanne planer og har praktiseret ordningen i Grønland gennem mange år. Man har forstået, hvor vigtigt det er, at byggeaktiviteten netop i Grønland planlægges i god tid, således at der kan være tilstrækkelig tid til indhentning af tilbud på arbejdsopgaverne, til indkøb og udsendelse af materialerne, ansættelse af den nødvendige arbejdskraft o. s. v. Det ville være meget uheldigt, såfremt en sådan absolut nødvendig planlægning skulle udsættes for usikkerhed med hensyn til finansieringsmulighederne; denne usikkerhed og en ustandselig omarbejdning af en fastlagt plan kan i sidste ende betyde en væsentlig fordyrelse af opgavernes løsning.

Det er således mit håb, at statsministeren ved sin udtalelse i den skriftlige del af åbningstalen har ønsket at undgå at skabe usikkerhed i opbygningen af Grønland i perioden fra 1966 til 1970.

Jeg har forstået på de udtalelser, statsministeren har fremsat efter sin rejse i Grønland, bl. a. til den grønlandske presse, at forholdene i denne del af riget har gjort et uudsletteligt indtryk på ham. Det opbygningsarbejde, der i begyndelsen af 1950erne blev igangsat af en socialdemokratisk statsminister, daværende statsminister Hans Hedtoft, har medført kolossale forbedringer af levevilkårene for den grønlandske befolkning i den forløbne tid. Imidlertid forstår jeg gennem statsministerens ovennævnte udtalelser til pressen, at det heldigvis ikke har undgået statsministerens opmærksomhed, at der ikke må ske en svækkelse af denne indsats i den kommende tid. Den forløbne periode i opbygningsarbejdet har kort sagt været koncentreret om den tekniske udbygning af landet. Man har bygget sygehuse, skoler, huse, fabrikker, elektricitetsværker, udbygget televæsenet, vejnettet, bygget kajer o. s. v. Den gennemsnitlige levealder er hævet ganske betydeligt. Grønlands nationalsygdом, tuberkulosen, er som dødsårsag blevet henvist til en plads meget langt nede i rækken af dødsårsager. Dette opbygningsarbejde har det simpelt hen været fascinerende at være vidne til. Det har været en indsats, som hele det danske folk har været med til økonomisk, en indsats, som man både indadtil og udadtil sagtens kan være bekendt.

Som sagt har jeg den opfattelse, at regeringen har taget det standpunkt, at dette opbygningsarbejde ikke bør svækkes, og jeg tager næppe meget fejl, når jeg siger, at samtlige partier i folketinget stadig er besjælet af ønsket om at fortsætte dette arbejde. Vi er sikkert alle klar over, at arbejdets omfang ikke er blevet mindre, snarere tværtimod, for i mellemtiden har opbygningsarbejdet skiftet karakter. Den mere teknisk betonedede udvikling, hvor vigtig og rigtig den end har været, stiller os i dag over for andre arbejdsopgaver, som er nok så vigtige. Disse opgaver kan vi for nemheds skyld karakterisere som almenmenneskelige opgaver.

[Klaud Hertling.]

Den stærke udviklingsproces, som den grønlandske befolkning har gennemgået i løbet af et kort spænd af år, har stillet meget store krav til befolkningen med hensyn til dens evne til at tilpasse sig de mange nye forhold. Ikke alle har været i stand til at leve op til disse krav. Derfor er det glædeligt at se, at regeringen også peger på vigtigheden af afhjælpningen af dette forhold. Regeringen ønsker således gennemførelsen af de planer, der foreligger om udbygningen af socialforsorgen, og man ønsker at fremme en nærmere undersøgelse af mulighederne for en effektivisering af det folkelige oplysningsarbejde.

Udbygningen af socialforsorgen stiller vi store forventninger til. Vi kan altid senere diskutere, om vi i Grønland vil nævne året 1966 eller 1967 som det år, hvor man gennemførte den store socialreform, på samme måde som man i Danmark nævner året 1933, eller om vi vil blive præsenteret for nye lapperier i form af gammeldags måde at lappe på eller for kunststopning.

Derimod er der grund til at dvæle ved regeringens ønske om en nærmere undersøgelse af mulighederne for en effektivisering af det folkelige oplysningsarbejde. Det er netop dette arbejde, der gennem mange år har været forsømt. Det er af allerstørste betydning for den grønlandske befolknings fremtid, at en effektivisering af dette arbejde påbegyndes så hurtigt som overhovedet muligt. Den ansvarshavende redaktør af Grønlandsposten, hr. Jørgen Fleischer, har i sidste nummer af bladet skrevet en uhyre tankevækkende leder. Den har overskriften: Vi mangler oplysning. Den står i bladets nr. 20 af 29. september d. å., og han skriver:

„Grønland — rekordernes land — er atter kommet i søgelyset. De seneste rekorder er ikke særlig opmuntrende. Spiritusforbruget heroppe var 12,0 liter pr. indbygger over 14 år i 1964. Siden er det steget betydeligt. Grønland har i dag absolut rekord, hvad angår fødselsoverskuddet. Antallet af børn født uden for ægteskab er over 50 pct. i Godthåb — sikkert også en rekord. Antallet af børn, der skulker fra skolen, er steget så meget, at man vil indføre permanent

skolebespisning for at gøre børnene mere interesseret i skolen. Ungdomskriminaliteten, der i forvejen er meget høj, stiger fortsat. Byerne er snart oversvømmet med knuste ølflasker. Og sådan kunne man blive ved.“

Efter at have omtalt forskellige årsager til denne misere og efter at have omtalt flere forslag til forbedringer konkluderer redaktøren, at en almen og tilbundsgående folkeoplysning i dag er tidens løsen, og at alle gode kræfter må forenes for at redde Grønland ud af det uføre, landet er ved at komme i. Jeg vil gerne sige til regeringen, at vi fra Grønlands side mener at have visse forudsætninger for at medvirke til løsning af dette alvorlige problem. Lad os komme i gang snarest muligt.

Grønlands rolle i forsvars- og udenrigspolitikken foregår under rolige forhold. Grønland er et vigtigt led i vestens forsvarsberedskab, og det anerkender vi fuldt ud fra Grønlands side.

Igen i den seneste tid har Portugals udenrigsminister rettet angreb på Danmarks stillingtagen til de portugisiske besiddelser i Afrika. Jeg finder det rigtigt fra denne talerstol at understrege, at rigtigheden af Grønlands ligestilling med det øvrige rige i 1953 ikke på nogen måde kan anfægtes. Indlemmelsen skete efter henstilling fra et fuldt enigt landsråd, hvis medlemmer vælges under iagttagelse af alle de principper, der gælder ved valg af demokratisk valgte folkerepræsentanter. Den blev forelagt FN under overvåring af de dengang nyvalgte grønlandske medlemmer af folketinget, og verdensorganisationen FN godkendte enstemmigt denne indlemmelse. Statsministeren har ganske ret, når han siger, at man i Grønland meget gerne giver udtryk for den vægt, man lægger på samhörigheden med Danmark.

Lad være, at det af og til kniber med at gennemføre grundlovens ånd og bogstav om fuldstændig ligestilling på grund af de herskende forskelle mellem Danmark og Grønland kulturelt og socialt, og at vi somme tider finder anledning til at gøre vrøvl over visse beslutninger fra de danske myndigheders side, beslutninger, som vi finder er forkerte og sinkende for den fuldstændige ligestilling. Dette skyldes jo blot, at vi her

[Knud Hertling.]

i Danmark under demokratiets auspicer har ret til at kritisere regeringsbeslutninger, som vi ikke måtte være enige i.

Til slut vil jeg gerne rette en hjertelig tak til statsministeren for, at han trods megen travlhed har været i stand til at afsætte tid til et besøg i Grønland med sin frue denne sommer. Jeg ved, at man har været glad for besøget på de steder, statsministeren har besøgt. Jeg skal blot udtrykke et ønske om, at man nu ikke skal vente for længe på at få lejlighed til at få besøg af en statsminister på de steder, der endnu ikke har fået mulighed for at byde en statsminister velkommen.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Fra statsrevisorerne har jeg modtaget meddelelse om, at disse i et møde i dag har valgt folketingsmand Poul Møller til formand og folketingsmand Kirkegaard til næstformand.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 7. oktober, kl. 10 med følgende dagsorden:

Fortsættelse af forhandling om statsministerens redegørelse ved folketingsårets åbning.

Mødet hævet kl. 15⁵⁵.

4. møde.

Fredag den 7. oktober kl. 10.

Den eneste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af forhandling om statsministerens redegørelse ved folketingsårets åbning.

(Foregående forhandling findes i tidenden sp. 109 og 158).

Forhandlingen genoptoges.

Statsministeren (J. O. Krag): Flere af de politiske ordførere har i debatten i går knyttet kommentarer til den nye form, åbningstalen har fået. Det er ikke, fordi jeg havde ventet, at nogen ville rose den — det venter jeg fortsat ikke — men jeg forstod dog, at i hvert fald nogle fandt, at den nye form er en forbedring. Jeg vil gerne sige det samme om selve åbningsdebatten. Jeg tror, det er en fordel, at den kommer så hurtigt efter åbningstalen, som vi har haft den i år — så hurtigt, som det vel overhovedet kan lade sig gøre — ligesom jeg synes, det er en fordel, at debatten førtes med så korte indlæg, som vi havde i går. Jeg tror, det giver en nærmere sammenknytning til åbningstalens synspunkter og det, der her lægges frem, ligesom selve debatten bliver noget friskere. Man sporede ikke noget savn af læseferiens tid til dybere overvejelser; de indlæg, der kom i går, markerede klart forskellene i politisk opfattelse, men var i overvejende grad af saglig karakter og samlet om de principielle hovedlinjer. Jeg tror, at denne nye debatform er den rigtige, både set fra tingets syn og fra regeringsbænkene.

I det svar, jeg skal give i dag, vil jeg begynde med markedsproblemerne. Fra efterhånden mange års politisk virke har jeg draget den erfaring, at man skal være meget forsigtig med politiske myter; de opstår hurtigt, undertiden med forholdsvis svagt grundlag i virkeligheden, men kan ikke desto mindre have en meget sej livskraft. Jeg tror, der omkring det, man med rette kalder mit nordiske initiativ i Strasbourg, er ved at danne sig en myte. Det er min opfattelse, at hvis man virkelig samlede sin opmærksomhed om, hvad jeg sagde i min tale i Europarådet i Strasbourg den 27. september, så vil den kritik, der fra flere af ordførerne kom til udtryk her i går, blive i hvert fald en hel del afdæmpet. For at få fuld klarhed om dette vil jeg gerne have lov at citere et par sider fra Strasbourg-talen — det er ikke så forfærdelig langt et citat, dog lidt længere, end man plejer at have dem, og selv om der ikke længere kræves tilladelse til citater, har jeg derfor bedt om formandens tilladelse til det. Talen i sin helhed er offentliggjort og kan naturligvis fremskaffes til tinget, hvis man ønsker det. Jeg citerer nu talen, som den blev